

UNIVERZITA PARDUBICE

Fakulta filozofická

Hodnotový systém studentů oboru Resocializační
pedagogika

Bc. Olga Neumannová

Diplomová práce

2019

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Olga Neumannová**
Osobní číslo: **H17375**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Resocializační pedagogika**
Název tématu: **Hodnotový systém studentů oboru Resocializační pedagogika**
Zadávající katedra: **Katedra věd o výchově**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Diplomová práce se zabývá hodnotovým systémem studentů oboru Resocializační pedagogika Univerzity Pardubice.

V teoretické části jsou vymezeny základní pojmy týkající se problematiky hodnot, popsány některé základní přístupy k jejich zkoumání a analýza některých předešlých šetření.

Praktická část je zaměřena na vlastní výzkum provedený mezi studenty oboru Resocializační pedagogika Univerzity Pardubice, jeho metodologické ukotvení a interpretaci výsledků. Jedná se o kvantitativní výzkum realizovaný pomocí q-metodologie a jeho statistické zpracování.

Cílem práce je zjistit, jaké hodnoty tito studenti nejčastěji vyznávají. Vycházím přitom z předpokladu, že studenti stejného oboru budou vyznávat obdobné hodnoty.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

CAKIRPALOGLU, P. Psychologie hodnot. Olomouc: Votobia, 2004. 427 s. ISBN 80-7220-195-6.

GAVORA, P. Úvod do pedagogického výzkumu. Bratislava: Univerzita Komenského, 1999. 236s. ISBN 80-223-1342-4.

CHRÁSKA, M. Základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. 272s. ISBN 978-80-247-1369-4.

PATTISON, S.; PILL, R. Values in Professional Practise: lessons for health, social care and other professionals. Oxford, San Francisco: Radcliffe Medical Press, 2004. 231 s. ISBN 1-85775-818-8.

PRUDKÝ, L. a kol. Inventura hodnot, výsledky sociologických výzkumů hodnot ve společnosti České republiky. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. 341 s. ISBN 978-80-200-1751-2.

WATTS, S.; STENNER, P. Doing Q Methodological Research: theory, method and interpretation. London: Sage, 2012. 237 s. ISBN 978-1-84920-415-6.

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Marcela Ehlová, Ph.D.

Katedra věd o výchově

Datum zadání diplomové práce: **1. dubna 2018**

Termín odevzdání diplomové práce: **30. června 2019**

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 27. listopadu 2017

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 26.3.2019

Olga Neumannová

Poděkování:

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucí mé diplomové práce, PhDr. Marcele Ehlové, Ph.D., za její podporu při psaní této práce a motivaci k využití méně používané výzkumné metody a Mgr. Lucii Hájkové za konzultace a cenné rady.

Za veškerou podporu během psaní práce i celého studia děkuji také své rodině, přátelům a mému pejskovi, který se mnou kolegiálně trávil probdělé noci.

Díky v neposlední řadě i všem kolegům v zaměstnání, kteří byli shovívaví k mým zkráceným úvazkům a studium mi umožnili.

Speciální poděkování náleží mému kamarádovi Honzovi, který mě byl ochoten zorientovat ve statistice.

Velký dík patří také všem respondentům, mým spolužákům, bez nichž by realizace tohoto výzkumu nebyla možná.

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá hodnotovým systémem studentů oboru Resocializační pedagogika Univerzity Pardubice.

V teoretické části jsou vymezeny základní pojmy týkající se problematiky hodnot, popsány některé základní přístupy k jejich zkoumání a analýza některých předešlých šetření.

Praktická část je zaměřena na vlastní výzkum provedený mezi studenty oboru Resocializační pedagogika Univerzity Pardubice, jeho metodologické ukotvení a interpretaci výsledků. Jedná se o kvantitativní výzkum realizovaný pomocí q-metodologie a jeho statistické zpracování.

Cílem práce je zjistit, jaké hodnoty tito studenti nejčastěji vyznávají. Vycházím přitom z předpokladu, že studenti stejného oboru budou vyznávat obdobné hodnoty.

KLÍČOVÁ SLOVA

hodnoty, hodnotová orientace, studenti Resocializační pedagogiky, q-metodologie

ANNOTATION

The diploma thesis is about a value system of students in the field of Resocialization pedagogy at the University of Pardubice.

Theoretical part defines basic concepts related to the issue of values, some basic approaches to their examination and some previous investigations.

The practical part is focused on the research carried out among the students of Resocialization Pedagogy of the University of Pardubice, its methodological anchoring and the interpretation of the results. This is a quantitative research carried out using q-methodology and its statistical processing. The main aim of the thesis is to find out which values the students most often declare. I assume that students of the same field have similar values.

KEY WORDS

values, value orientations, students of Resocialization Pedagogy, q-methodology

Obsah

Úvod.....	10
I Teoretická část.....	11
1 Úvod do problematiky hodnot	11
2 Vymezení pojmů hodnota a hodnotová orientace	14
2.1 Hodnota v interdisciplinárním pojetí.....	14
2.2 Hodnota v sociální práci.....	16
2.3 Hodnotová orientace	19
3 Klasifikace hodnot	20
3.1 Koncept Milтона Rokeacha	20
3.2 Koncept Petra Saka	21
3.2.1 Metoda párového srovnávání	21
3.2.2 Dělení hodnot dle Saka	21
3.2.3 Dělení hodnotových orientací dle Saka.....	22
4 Prosociální hodnoty.....	24
4.1 Důvody prosociálního jednání	25
4.1.1 Emapaticko-altruistická hypotéza	26
4.2 Impulsy k prosociálnímu jednání	26
4.3 Vlastní dělení hodnot	27
5 Obor Resocializační pedagogika.....	29
5.1 Vědní obor Resocializační pedagogika	29
5.2 Studijní obor Resocializační pedagogika	30
6 Metaanalýza realizovaných výzkumů	30
6.1 Výzkumné studie zahrnuté do metaanalýzy.....	32
6.2 Komparace	32
6.2.1 Hodnotová orientace VŠ studentů (Schlesingerová, 2010).....	32

6.2.2	Hodnotové orientace současných vysokoškolských studentů (Havlíčková, 2008).....	33
6.2.3	Hodnoty mládeže s delikventním chováním (Kvíčera, 2014).....	34
6.3	Závěry.....	35
II PRAKTICKÁ ČÁST		36
7	Úvod do problematiky výzkumu.....	36
8	Metodologie výzkumu	37
8.1	Použití Q-metodologie	38
8.2	Vlastní výzkum	40
8.2.1	Cíl výzkumu	40
8.2.2	Stanovení výzkumných otázek.....	41
8.2.3	Formulace hypotéz	41
8.2.4	Metoda sběru dat	42
8.2.5	Výběr výzkumného souboru	43
8.2.6	Sběr dat.....	43
8.2.7	Analýza dat.....	44
9	Výsledky a interpretace výzkumu.....	44
9.1	Pořadí hodnot	45
9.2	Pořadí hodnotových orientací.....	50
10	Statistické testování a verifikace hypotéz	54
10.1	Hypotéza H1	54
10.2	Hypotéza H2.....	60
10.3	Hypotéza H3.....	66
11	Závěr praktické části	70
Závěr		72
Seznam literatury		73

Další zdroje	75
Seznam tabulek	77
Seznam obrázků	78
Seznam grafů	78
Přílohy.....	79
Příloha 1: Obsah balíčku q-metodologie	79
Příloha 2: Tabulka rozřazení výroků ke konkrétním hodnotám.....	82
Příloha 3: Kompletní záznamový arch s výsledky výzkumu	83

Úvod

Diplomová práce se zabývá hodnotami a hodnotovými systémy vysokoškolských studentů, konkrétně studentů oboru Resocializační pedagogika Univerzity Pardubice.

Toto téma jsem si zvolila především na základě osobního zájmu o problematiku hodnot. Hodnotami vysokoškolských studentů jsem se zabývala již ve své bakalářské práci a na základě získaných zkušeností, jsem se rozhodla věnovat této tématice i nadále.

Práce je rozdělena do dvou částí. Teoretická část se zabývá vymezením základních pojmů, které jsou nezbytné pro proniknutí do dané problematiky. Jedná se zejména o pojem hodnota, který je popsán v interdisciplinárním diskurzu a z hlediska jeho pojetí v sociální práci. Dalšími popsány pojmy jsou hodnotová orientace a klasifikace hodnot podle Milтона Rokeacha a Petra Saka.

Další kapitoly teoretické části se věnují výkladu pojmu prosociální hodnoty v rámci prosociálního chování a popisu resocializační pedagogiky jakožto aplikované vědní disciplíny i studijního oboru.

Závěr teoretické části je věnován metaanalýze tří v minulosti realizovaných výzkumů, která porovnává aspekty, jež jsou společné těmto výzkumům a výzkumnému šetření realizovanému v rámci této diplomové práce.

Praktická část se zabývá vlastním výzkumným šetřením, včetně uvedení do problematiky výzkumu. Metodologie výzkumu podrobně popisuje metodu q-metodologie, kterou byl tento realizován. Dále je zde popsán celý proces prováděného šetření, veškeré náležitosti jeho průběhu a konečně popsány vlastní výsledky celého výzkumu. Pro zpřehlednění jsou výsledky zobrazovány v tabulkách a grafech, které jsou podrobně komentovány a případně srovnávány s výsledky dalších výzkumů. V závěru praktické části jsou zodpovězeny výzkumné otázky a prezentovány závěry výzkumu.

Závěr práce shrnuje získané poznatky týkající se problematiky hodnot a hodnotových systémů v kontextu výsledků provedeného výzkumu.

I Teoretická část

1 Úvod do problematiky hodnot

„Když hovoříme o hodnotách, máme na mysli nejen to, co je k životu nutné, potřebné a užitečné, ale i to, čeho si vážíme, co obdivujeme, co ctíme, i to, co milujeme, co je nám drahé, milé, co je blízké našemu srdci“ (Kučerová, 1996: 45).

„Tato definice v zásadě popisuje to, co si já osobně představím pod pojmem hodnota. Ať už je vaše představa o tom, co hodnota znamená stejná, podobná nebo naprosto odlišná od výše uvedené, jsem přesvědčena, že kdyby se vás někdo zeptal, zda víte, co je to hodnota, odpovíte, že ano. Možná by pak nastala typická situace, kdy máme pocit, že naprosto přesně víme, co to je, jen to zrovna nedokážeme vysvětlit. V případě hodnoty není divu“ (Neumannová, 2017: 11).

Těmito slovy jsem před dvěma lety začínala svou bakalářskou práci. Tehdy jsem o hodnotách z odborného hlediska nevěděla skoro nic, v zásadě jen tolik, co je uvedeno právě v citovaném odstavci výše. Následovaly rešerše odborné literatury a analyzování velkého množství různorodých definic. To bylo nezbytnou nutností k tomu, abych mohla začít hodnoty zkoumat.

V počátcích psaní bakalářské práce jsem sama výběr této problematiky nepovažovala za příliš šťastný a to zejména proto, že jsem nebyla schopna vybrat si z mnoha definic tu, která by mi přišla nejlepší a všeřikající.

Lidské hodnoty jsou ve větší míře předmětem zkoumání teprve od 60. let 20. století a již na jejich konci bylo z literatury jen v USA nashromážděno skoro 900 různých pojetí hodnot (Prudký, 2009: 11). V souvislosti s tím Prudký (2009: 9) také uvádí, že je překvapivé, jak málo jsou hodnoty zkoumány.

Hodnota jako pojem je problematicky definovatelná především proto, že je pojmem interdisciplinárním. Její vymezení v rámci jednotlivých disciplín však není o nic jednodušší. Těžce definovatelné jsou i související pojmy *hodnotový systém*, *hodnotová orientace* nebo *hodnocení*.

Rabušic (2001: 9) píše: „*Výzkum hodnot a hodnotových orientací, jak se shodují mnozí sociální vědci, není jednoduchý. Je spojen s řadou problémů, které vyplývají z toho, že hodnoty jsou konstruktem, který není přímo pozorovatelný. Koncept samotný není z teoretického hlediska uspokojivě definován a z metodologického hlediska neexistuje jasný návod na to, jak hodnoty zjišťovat.*“ Dále uvádí, že kvůli komplikovanosti problematiky, během 70. a 80. let zájem o zkoumání hodnot opadl.

Přes veškerá úskalí, která jsem zažila na vlastní kůži, se k problematice hodnot vracím i v mé diplomové práci. Co do definování pojmu nejsem dnes o mnoho moudřejší než před dvěma lety. Vymezení je stále stejně komplikované. Naopak mám pocit, že s každou další načtenou literaturou dostávám nové možnosti, objevuji nové pojmy a v tématu se spíše ještě více ztrácím, než abych nacházela odpovědi. Prudký (2009: 9) také uvádí, že dle jeho názoru každé další zkoumání akorát přináší více otázek. Můj pocit mě tedy nijak výrazně neznepokojuje vzhledem k tomu, že ho se mnou sdílí i přední český odborník v této oblasti.

V čem jsem si dnes mnohem jistější, je úhel mého vlastního pohledu na celou problematiku. Na hodnoty bych se ráda zaměřila ze sociálního hlediska, zejména na popis jejich úlohy v sociální práci. Toto rozhodnutí přímo souvisí se zásadním předpokladem pro mou hlavní výzkumnou otázku – studenti, kteří si vybrali studium resocializační pedagogiky a dostali tak možnost stát se resocializačními pedagogy nebo vychovateli, ale také třeba sociálními pracovníky, budou dle mého názoru společně vyznávat obdobné hodnoty a budou to ty, jež jsou zaměřeny prosociálně (viz kapitola 4 Prosociální hodnoty).

Podobné názory opět cituje Rabušic dle Ball-Rocheacha, Logese, Halmana a de Moora: „*hodnoty indikují preference, které lidé sdílejí pro určitý typ výsledků ve svém životě a pro určitý typ chování, jinými slovy; mít nějakou specifickou hodnotu znamená dispozici, tendenci k určitému způsobu jednání*“ (Rabušic, 2001: 10).

V diplomové práci nebudu tedy znovu vypisovat mnoho různých typů dělení, dle různých autorů, ale popíšu pouze ty relevantní pro mnou prováděný výzkum. Případně zmíním ty, které jsou použity v mnou analyzovaných a porovnávaných cizích výzkumech.

Jistější jsem si dnes i v přístupu k přímému zkoumání hodnot. Moje původní výzkumné metody v bakalářské práci jsem vybírala převážně na základě hojnosti jejich využívání ostatními výzkumníky a alespoň na první pohled zdánlivé jednoduchosti.

Zkoumala jsem za pomoci dotazníku s jednoduchými otázkami, v nichž byla vždy hodnocena pouze míra důležitosti jedné hodnoty v jedné otázce. Již tehdy jsem však tuto volbu zhodnotila jako nepříliš šťastnou.

Pokud stojí hodnoty samy o sobě, lidé mají tendenci přikládat jim vyšší míru důležitosti. V mnoha případech jim všem přikládají stejnou měrou důležitost nejvyšší. Není divu, chyba je jednoduše v zadání.

Pokud se kohokoliv zeptáte, jestli je v životě důležité být zdravý samozřejmě odpoví ano. Pokud se zeptáte, zda je pro něj důležité mít peníze, pravděpodobně také odpoví, že ano. S těmito výsledky se však daleko nedostaneme.

Když bude mít ovšem otázka komparativní charakter ve znění „*je důležitější než / to či ono*“, v tomto případě tedy „*je pro vás důležitější být zdraví nebo mít peníze?*“, výsledné odpovědi budou mnohem určitější a přínosnější. Nutnost volby přinutí respondenta se více zamyslet a z dané odpovědi již získáváme představu o jeho prioritách.

Z tohoto důvodu jsem při obhajobě bakalářské práce uvedla, že bych při dalším zkoumání hodnot zcela jistě použila jinou metodu. Tehdy jsem měla na mysli minimálně Sakovu *metodu párového srovnávání*, která proti sobě staví vždy dvě hodnoty a respondent musí rozhodnout, ke které se přiklání více.

Když jsem se pak v prvním semestru magisterského studia v hodinách metodologie seznámila s metodou q-metodologie, okamžitě mě napadlo, že by se dala využít i k prozkoumání hodnot. Byla prezentována jako autoevaluační nástroj. Zamyšlení se nad vlastními hodnotami mi přijde jako jistá forma autoevaluace nás samých, každého z nás.

2 Vymezení pojmů hodnota a hodnotová orientace

Jak již bylo řečeno výše, v odborné literatuře se setkáváme s rozličnými definicemi obou těchto pojmů. V práci zmiňuji ty, které se nejlépe hodí pro potřeby této práce a jejichž filozofie je nejpodobnější tomu, jak o hodnotách smýšlím já.

2.1 Hodnota v interdisciplinárním pojetí

Hodnota je pojmem interdisciplinárním a v různých oborech může mít různé významy. Z pravidla však něčemu přiřazuje určitou důležitost a bývá porovnatelná, měřitelná. Některé výklady pojmu hodnota spolu zdánlivě nemusí nijak souviset, protože se s nimi setkáváme napříč rozmanitým spektrem vědních disciplín od matematiky, přes ekonomii, až ke všem humanitním vědám. Hodnotami v humanitním slova smyslu se dokonce zabývá samostatná vědní disciplína zvaná *axiologie*.

Souhrnně jsou hodnoty normami našeho chování, hodnotíme je z pohledu mravnostního a snažíme se dle nich žít správně. Osvojujeme si je socializací a enkulturací. Velkou měrou vlivu se podílejí na samotném fungování člověka ve společnosti a chodu společnosti jako celku. Konkrétně Popovič tvrdí, že jde o „*společenské standardy, kterými jsou regulovány činnosti a chování lidí ve společnosti. Hodnoty určují, co je třeba dělat, oceňovat, k čemu směřovat*“ (Cakirpaloglu, 2004: 355).

Z pohledu sociologie jsou hodnoty celospolečenským jevem, na nichž je vystavěn celý sociální konstrukt i jeho jednotlivé aspekty. Začíná to jedincem, který vyznává nějaké hodnoty; kolem něj se tvoří malé sociální skupiny, které je sdílejí; později to přerůstá ve větší skupiny; instituce, sociální vrstvy, společenství, společnost, stát a podobně (Prudký, 2009: 10-11).

K tomu mě napadá hned několik příkladů. My všichni, občané České republiky, máme vymezený jistý hodnotový rámec, který je dán zákonem a to dokonce nejvyšším – naší ústavou. Ústava a veškerý náš právní systém v podstatě určují, jak bychom se měli a neměli chovat, co je správné a co ne, jaké máme mít mravní a morální hodnoty.

V širším kontextu, a to aniž bychom museli překročit hranice naší země, jsou nám normy dány ještě dalšími dokumenty, jako je Evropská ústava nebo třeba Listina

základních lidských práv a svobod. Především pak ale historickým základem založeným na antické, křesťanské a židovské tradici, který je společný pro většinu Evropy.

Hezkým příkladem je známé desatero přikázání, které bylo po věky jednou ze základních hodnotových norem. Zajistit jeho dodržování bylo vždy problematické, nicméně i přes četné porušování, měli vždy viníci alespoň povědomí o tom, že dělají něco, co by neměli. Pro příklad „*nebudeš zabíjet*“ a „*nebudeš krást*“, si své morální stigma udrželo, oproti tomu třeba „*nebudeš lhát*“, nebo „*nebudeš závistivý a chamtivý*“ se v dnešní době z povědomí ve formě přikázání ztrácejí a vytrácí se i jejich důležitost jako morální normy.

Vzhledem k výše uvedenému se v případě naší republiky téměř vytratila hodnota náboženství. Tento fakt je spojen s jistou formou perzekuce věřících v některých historických obdobích v průběhu 20. století. Přesto, že většina Evropy prožila podobně těžké časy, se však v jiných státech s podobnou tendencí v takové míře nesetkáváme. I přes, v mnohém společný, kulturní základ vystavěný právě na hodnotách převážně křesťanské víry, se Česká republika, na rozdíl od jiných evropských států, paradoxně odklání od významu hodnoty náboženství v nejvyšší možné míře.

Z hlediska socio-psychologického popisuje Jandourkův sociologický slovník hodnotu jako „*vědomou či nevědomou představu o tom, co je žádoucí*“ (Jandourek, 2007: 97).

Hodnota je hodnotou pouze pro toho, kdo ji za hodnotu považuje, důležité je její subjektivní vnímání jedincem. Je to vše, co hodnotíme, co pro nás má význam, čeho chceme dosáhnout (Neumannová, 2017: 13). Hodnotou je vše, co my sami za hodnotu považujeme (Neff, 1993: 140).

Každý máme nějaké své vlastní lidské hodnoty, ať už si je uvědomujeme či nikoliv. Naše osobní hodnoty se obvykle shodují nebo se alespoň podobají hodnotám lidí v našem blízkém okolí – rodině, přátelům, partnerům, kantorům atd. Přirozeně se pohybujeme v okruhu lidí, kteří vyznávají obdobné hodnoty jako my, alespoň v nějaké oblasti života.

V některých vztazích jsou určité společné hodnoty důležitější než v jiných, stejně tak důležitost některých hodnot převažuje nad jinými. Například v partnerském vztahu mi přijde stěžejní shodnout se ve společném názoru na hodnotu potřeby mít vlastní děti. Oproti tomu v případě kamarádství odlišný názor na relevanci této hodnoty v hodnotovém systému jedince nemusí mít na fungování tohoto vztahu absolutně žádný vliv.

To, jaké vyznáváme jako jedinec hodnoty, je ovlivněno mnoha proměnnými. Mezi základní faktory patří například věk, pohlaví, vzdělání, rodinné prostředí, finanční situace rodiny, velikost bydliště, atd.

Během života se naše hodnoty utváří nejprve v rodině, poté ve škole, následně jsou výrazně ovlivněny vrstevnickou skupinou, později například partnerem. V každém ze zmíněných období se můžeme s názory našeho okolí buď ztotožnit, nebo se proti nim naopak naprosto vymezovat. S postupem času jsou naše hodnoty víc a víc ovlivňovány našimi vlastními životními zkušenostmi.

2.2 Hodnota v sociální práci

Vydefinovat tento bod jsem se rozhodla za pomoci knihy s názvem *Hodnoty v prostředí sociálních a zdravotních služeb* (Havrdová, 2010). Hned v úvodu jsem se však dočetla to, co všude jinde. Editorka s odkazem na Rabušice a Prudkého uvádí, že není možné hodnoty jednoznačně určit, ale lze na ně nahlížet z různých úhlů, zkoumat jejich obsahy v širších souvislostech a vyvozovat, jaké to může mít důsledky pro společnost.

Následně autorka vymezení přeci jen konkretizuje: „*Vzhledem k našemu zájmu nahlížíme na hodnoty jako na relativně stálé motivy rozhodování, zahrnující jak zdroje, tak i cíle chování, které mohou být i neuvědomované. Specificky se zaměřujeme na profesní hodnoty a jejich funkci regulátorů norem chování pracovníků dané profese, které pomáhají vymezit, co je v dané profesní skupině považováno za správné a nesprávné (etické kodexy, profesní čest), za profesionální a neprofesionální (kompetence, standardy). Zajímají nás obsahy hodnot na různých úrovních, které se dotýkají vymezeného oboru*“ (Havrdová, 2010: 9).

Dále autorka uvádí, že se u sociálních pracovníků jedná o soubor hodnot v několika významech toho slova – o základní hodnoty, které si do profese každý přináší individuálně; hodnoty předávané výukou ve škole; ve smyslu tvorby hodnoty v podobě přínosu a užitku směrem ke klientům; a navíc hodnoty ve smyslu finančním.

Uvádí též, že v sociální práci hrají velkou roli hodnoty organizace, či jiného zařízení, ve kterém sociální pracovník vykonává svou činnost. Hodnoty organizace jsou základním přesvědčením, součástí její kultury, vysvětlením, důvodem, proč tuto práci dělají, proč pomáhají. Měly by ovlivňovat kvalitu péče i spokojenost pracovníků. Tyto vize a cíle by se měly přímo promítat v týmové práci i práci s klienty a každý pracovník by se s nimi měl ztotožnit.

Z vlastního dosavadního působení v sociálních službách můžu výše zmíněné pouze potvrdit. Do zaměstnání jsem nastupovala už jako dospělý člověk se svým vlastním hodnotovým systémem. V té době ještě jako studentka Humanitních studií, navíc již pevně rozhodnuta pro navazující studium Resocializační pedagogiky, můj hodnotový systém byl tedy již ovlivněn studiem. Nabídka pracovní pozice proběhla na základě plnění povinné školní praxe během bakalářského studia, kdy byl již výběr praxe v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež podmíněn pedagogicko-psychologickým zaměřením mého studia.

Při nástupu do práce jsem měla za úkol seznámit se s celou řadou dokumentů – Etickým kodexem sociálních pracovníků ČR¹, Etickým kodexem ČAS (Česká asociace streetwork, 2019)², Stanovami ČAS, s veškerými interními řády, stanovami a předpisy dané organizace včetně jejího poslání, cílů a hodnot (Prostor plus o.p.s, 2019). V případě posledních tří zmíněných jsem byla při vstupním pohovoru dotazována, zda jsou mi tyto hodnoty nějakým způsobem vlastní.

---

¹ Na internetu je dostupných několik různých verzí. Pro srovnání v dalších zdrojích pod názvem *Etický kodex sociálních pracovníků ČR*.

² Česká asociace streetwork – organizace zastřešující nízkoprahové sociální služby včetně té, kde pracuji.

 Poslání	 Cíle	 Hodnoty
<p>Věříme, že vztah člověka k sobě i okolí je klíčem ke spokojenosti i změně. Proto pomáháme, vzděláváme a rozvíjíme region i jednotlivce tak, aby výsledkem byl vždy spokojený člověk.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ poskytovat kvalitní služby v oblasti sociální prevence ✓ chránit psychické a fyzické zdraví jednotlivce i společnosti ✓ spolupracovat s okolím v zájmu kvalitní péče o klienta ✓ podporovat rozvoj a aktivní život regionu 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Vrháme se do vánice. Společně. ✓ Máme křídla i nohy na zemi. ✓ Bavíme se kulturně a lidsky. ✓ Tvoříme Prostor pro cokoliv.

Obrázek 1 - Poslání, cíle a hodnoty organizace Prostor plus o.p.s. (2019)

Troufám si tvrdit, že všichni zaměstnanci naší organizace se s výše uvedenými hodnotami alespoň do jisté míry ztotožňují. Myslím si, že je to důvod proč naše organizace, tak dobře funguje. To, že jsou všichni zaměstnanci podobně naladěni, přispívá k celkově pohodovému a nekonfliktnímu prostředí na pracovišti. Pohoda v rámci týmů se přirozeně pozitivně projevuje i v práci s klienty.

Konkrétně v případě hodnot organizace můžu upřímně říct, že jsou všechny z nich beze zbytku dodržovány, jak z hlediska vztahu pracovníků navzájem, tak i ve vztazích pracovníků s klienty. Pracujeme jako jeden velký tým, pomáháme si a spolupracujeme v rámci různých služeb, vytváříme prostor pro nové nápady, tvoříme nové projekty, každý nápad je vítán a mnohé z nich jsou realizovány. Neváháme řešit s klienty jejich problémy bez ohledu na to, jak jsou velké, ale nesnažíme se o nemožné, tvoříme pro klienty bezpečný prostor a podobně.

Mohu tedy s autorkou pouze souhlasit, že v případě sociálních pracovníků jsou jejich hodnoty formovány z více stran a v neposlední řadě i místem jejich působení. Trvám však na své původní premise, že ti, kdo si zvolili povolání sociálního pracovníka, mají přirozeně tendenci přiklánět se k prosociálním hodnotám (viz kapitola 4 Prosociální hodnoty).

Jak ale autorka také uvádí, je rozdíl mezi tím, co je proklamováno a tím, co se reálně děje (Havrdová, 2010: 9). Nutno vést v patrnosti, že nejen v sociální oblasti není nikdy radno jakékoliv výsledky paušalizovat celoplošně. Každý z nás jistě zná například

z médií případy celých zařízení nebo jednotlivých pracovníků, kteří se ke svým klientům nechovali dle všeobecně uznávaných pravidel.

Působení v sociálních službách je v mnoha aspektech velmi specifická a psychicky náročná činnost (v některých odvětvích i fyzicky). V souvislosti s tím, by mohlo být zajímavé u sociálních pracovníků zjišťovat například to, zda berou sociální práci čistě jako práci nebo jako poslání. To už se ale odkláním od mého současného tématu.

2.3 Hodnotová orientace

Hodnotovou orientaci nebo také hodnotový systém považuje většina literatury za synonyma. Jako snad v případě každého pojmu spojeného s hodnotami, ani tyto nelze jednoznačně vymezit. Někteří z autorů si navíc pod těmito pojmy představují diametrálně odlišné věci, zkrátka trvají na tom, že se od sebe pojmy liší. Názor, že se jedná o synonyma, však v literatuře výrazně převládá. Dalšími podobnými pojmy jsou například hodnotový žebříček, hodnotová hierarchizace či hodnotové preference.

„Hodnotovou orientaci chápeme jako vzájemně se ovlivňující proces orientace hodnotami a orientace na hodnoty“ (Horák, 1997: 20).

Hodnotová orientace zjednodušeně sdružuje hodnoty se společným zaměřením, orientuje se na důležitost konkrétních hodnot pro jedince. Funguje zde jakýsi obousměrný princip, kdy na základě hodnotové orientace můžeme jedinci přisuzovat jisté vlastnosti a vzorce chování, stejně tak lze dle jedincova projevu určit, které hodnoty vyznává v největší míře a tím pádem i jeho hodnotovou orientaci (Horák, 1997: 20). Další zmínku o tom, že hodnotové orientace určují charakteristiku jejich nositelů, uvádí například Prudký (2009: 34).

Podle některých dalších autorů je hodnotová orientace souhrn všeho, co definuje hodnoty jedince a nejsložitější hodnotovým systémem je samotná společnost (Dorotíková, 1998: 74-77).

Ve výzkumech se na předních příčkách často umísťují klasické hodnoty rodiny, lásky, přátelství či zdraví. Tyto se řadí spíše k hodnotám *subjektivním*, které mohou

snadno odporovat obecnému přesvědčení. Hodnotový systém na druhé straně ovlivňuje i tzv. *objektivní* hodnoty, které jsou nám vštěpovány společností. Záleží na tom, jaký máme mravní základ a morálku.

3 Klasifikace hodnot

Stejně jako mají hodnoty mnoho různorodých definic, jsou zde i rozličné způsoby jak je klasifikovat a dělit. V praxi to skoro vypadá, že každý autor, který kdy hodnoty zkoumal, přišel se svým vlastním rozdělením.

Mezi nejznámější autory zabývající se hodnotami a jejich zkoumáním patří M. Rokeach, R. Inglehart, G. Hofstede, S. H. Schwartz, z českých autorů pak například L. Prudký, P. Sak nebo L. Rabušic.

Uvedu zde však pouze dva typy dělení. Jedno z nich je dělení podle Milтона Rokeacha – celosvětově uznávané a ve výzkumech hodnot v různých modifikacích užívané asi nejčastěji. Druhé dělení je podle Petra Saka, které je bezesporu nejrozšířenější, nejznámější a nejužívanější v tuzemských výzkumech.

3.1 Koncept Milтона Rokeacha

Jedno z celosvětově známých dělení je podle polsko-amerického sociálního psychologa Milтона Rokeacha. Dle jeho názoru má každá hodnota „*tři složky, které se vzájemně doplňují*“:

- složku **kognitivní** (*hodnota je poznání žádoucího, člověk ví, jak se má správně chovat, k jakým cílům má směřovat a oč usilovat*),
- složku **afektivní** (*jde o citový vztah k objektu, souhlasný či nesouhlasný, přijímací či odmítající...*),
- složku **behaviorální** (*hodnota jako intervenující proměnná, jako aktivátor, motiv, zdroj intencionality...*)“ (Prudký, 2009: 75).

Rokeach hodnoty dále v základu rozděluje do dvou skupin. Za prvé na hodnoty **cílové**, o jejichž dosažení usilujeme, jde o konečný stav, například úspěch. Za druhé na hodnoty **instrumentální**, které jsou prostředkem k dosažení hodnot cílových, jedná se tedy o určité chování a jednání, konkrétně například ambice (Prudký, 2009: 75-76). Míra ambicí tedy určuje možnou míru dosažení úspěchu.

Jeho revoluční přístup byl založen na snaze hodnotám porozumět a uceleně je definovat. Vytyčil si ambiciózní cíl – usnadnit jejich zkoumání a měření a obsáhnout celé jejich spektrum.

Metoda nazvaná „*Value survey*“ hierarchicky uspořádává 36 hodnot v dotazníku do dvou skupin, na 18 cílových (mohou být též zvané terminální) a 18 instrumentálních. Respondent je řadí dle důležitosti, kterou jim přikládá. Autor předpokládá, že všichni vyznávají stejné hodnoty, akorát jim přikládají různou důležitost. Konkrétně Rokeachem sestavený model počítá s respondenty s evropskou a severoamerickou kulturní tradicí (Prudký, 2009: 76-77).

3.2 Koncept Petra Saka

V českém prostředí je hojně užíváno dělení podle Petra Saka, který je uznávaný jako přední odborník v oblasti zkoumání hodnot u nás již od roku 1982. Ve svých výzkumech se specializuje hlavně na mládež. Jedním z hojně citovaných děl v této práci je jeho kniha *Proměny české mládeže* (2000).

Jeho dělení jsem si vybrala již pro svou bakalářskou práci. Použiji ho znovu i v práci diplomové, a to především pro jeho jednoduchost a jasnost.

Petr Sak využívá ve svých výzkumech hned několik vlastních dělení. Jsou to především *metoda párového srovnávání* a *hierarchie základních 23 hodnot*, včetně jejich rozdělení do 7 hodnotových orientací.

3.2.1 Metoda párového srovnávání

V některých svých výzkumech Sak pracuje s **metodou párového srovnávání**, při které má respondent za úkol vybrat ze dvou protikladných výroků ten, který je mu bližší. Porovnává mezi sebou tedy více hodnot současně na základě vlastních preferencí. Příklad výběru: *dávat druhým lidem x získávat od druhých lidí, emancipace žen x tradiční postavení žen, ...* (Sak, 2000: 74-77).

3.2.2 Dělení hodnot dle Saka

V jiných výzkumech pracuje s vlastní sestavou **hierarchie hodnot** (Sak, 2000: 69-74). Skládá se z baterie celkem 23 hodnot. V citované knize autor původně

uvádí pouze 22 položek. Hodnota „*Bůh*“ je zpracována v několika výzkumech nejprve samostatně, jedná se o výzkumy zaměřené konkrétně na náboženské směry. V pozdějších letech ji však začleňuje do všech svých výzkumů i do samotné baterie hodnot, kterou tím rozšířil na konečný počet 23 položek.

Během provádění výzkumu jsou jednotlivé hodnoty většinou hodnoceny na bodové škále 1-5 dle pokynů zadaných výzkumníkem. Hodnoty se dají v dotaznících použít buď samy o sobě, nebo ve formě krátkých výroků, či ve větách.

Tabulka 1 - Baterie hodnot dle Petra Saka (2000: 69-74, 98) - vlastní zpracování

1.	Zdraví	13.	Rozvoj vlastní osobnosti
2.	Mír	14.	Úspěšnost v zaměstnání
3.	Láska	15.	Vzdělání
4.	Životní partner	16.	Být užitečný druhým
5.	Životní prostředí	17.	Koníčky a zájmy
6.	Přátelství	18.	Majetek
7.	Rodina a děti	19.	Společenská prestiž
8.	Svoboda	20.	Soukromé podnikání
9.	Pravda a poznání	21.	Veřejně prospěšná činnost ³
10.	Zajímavá práce	22.	Politická angažovanost
11.	Demokracie	23.	Bůh
12.	Plat		

V této diplomové práci využívám pro výzkum tuto baterii hodnot. Každá hodnota je zastoupena právě třemi krátkými výroky, které dohromady tvoří 69 tzv. q-typů (viz Praktická část diplomové práce).

3.2.3 Dělení hodnotových orientací dle Saka

Sak (2000: 78-80) přišel i s vlastním rozdělením hodnotových orientací. Ke každé hodnotové orientaci přisuzuje konkrétní hodnoty, které jsou pro ni typické. Hodnotových

---

³ Vzhledem k terminologii oboru Resocializační pedagogiky, jsem si dovolila přejmenovat Sakovu hodnotu *veřejně prospěšné práce* na *veřejně prospěšnou činnost*, aby nedošlo k mylnému vyložení obsahu pojmu.

orientací vytvořil celkem 7 a hodnoty jsou v nich rozděleny nerovnoměrně. Každá hodnotová orientace je zastoupena různým počtem jí náležících hodnot a některé hodnoty mohou současně zaujímat své místo u více hodnotových orientacích.

Hodnotové orientace dle Petra Saka (Sak, 2000: 78-80):

- a) **Egoisticko-materialistická:** majetek, plat, společenská prestiž, soukromé podnikání, úspěšnost v zaměstnání,
- b) **Profesně-rozvojová:** vzdělání, rozvoj vlastní osobnosti, zajímavá práce, úspěšnost v zaměstnání,
- c) **Reprodukční:** životní partner, rodina a děti, láska,
- d) **Globální:** životní prostředí, mír, zdraví,
- e) **Liberální:** svoboda, demokracie, soukromé podnikání,
- f) **Sociální:** veřejně prospěšná činnost, politická angažovanost, společenská prestiž, být užitečný druhým,
- g) **Hédonistická:** koníčky a zájmy, přátelství, láska.

Toto dělení je pro mou práci rovněž důležité, protože výzkum bude zjišťovat, k jakým hodnotovým orientacím se respondenti dle rozřazení hodnot nejčastěji přiklánějí.

Za největší nedostatek Sakova rozdělení hodnot do hodnotových orientací pokládám skutečnost, že jsou rozřazeny nerovnoměrně. Některé orientace jsou zastoupeny pěti hodnotami, jiné čtyřmi a další například jen třemi.

Dalším problémem je, že některé hodnoty zaujmají své místo ve výčtu u více orientací současně. Jsou to láska, společenská prestiž, soukromé podnikání a úspěšnost v zaměstnání. Některé z hodnot naopak nejsou v rozložení orientací uvažovány vůbec, například pravda a poznání nebo Bůh.

Působí to na mě dojmem přirozené „neférovosti“ a myslím, že tato skutečnost musí konečné výsledky do jisté míry „manipulovat“. Pokud je vícekrát započítána například hodnota s nejvyšším ohodnocením musí to, dle mého názoru, logicky neúměrně zvedat preference hodnotovým orientacím, v nichž je zastoupena. Ze statistického hlediska to nejspíše konkrétní vliv nemá, pokud počítáme s průměrnými hodnotami, nicméně by se mi zdálo přesnější, kdyby byla každá orientace zastoupena pouze jednou a žádná nebyla vynechána.

Na druhou stranu uznávám, že počet 23 hodnot se dá rovnoměrně podělit jen velmi těžko a ani přes dlouhodobý zájem o tuto problematiku mě nenapadá lepší a zároveň jednoduché řešení této situace. Budu se proto, i přes výše zmíněné výhrady, držet Sakova ustáleného dělení.

4 Prosociální hodnoty

Pojetí tzv. *prosociálních hodnot* odvíjím od *teorie sociálního chování* podle Slaměníka a Janouška (Výrost, Slaměník, 2008: 285-297).

Pro představu: „*Sociální chování zahrnuje – mezi jinými – dvě významné kategorie: prosociální a antisociální. Prosociální chování je společensky pozitivně přijímáno, protože je v souladu s požadovanými společenskými hodnotami a normami, antisociální chování je naopak společensky odmítáno. Situace prosociálního chování tvoří neobyčejně široké spektrum – od běžných, všedních, každodenních situací až po situace výjimečné: poskytnutí informace o hledaném cíli (např. poště ve městě), pomoc člověku se sníženou mobilitou při nastupování a vystupování z hromadného dopravního prostředku, upozornění na vypadnutý předmět z kapsy, tašky apod., vyslechnutí člověka, který se potřebuje podělit o své starosti, svezení autostopaře, příspěvní na dobročinné účely, darování krve, poskytnutí první pomoci zraněnému člověku, pomoc fyzicky napadenému (spojenou s rizikem vlastního ohrožení)“ (Výrost, Slaměník, 2008: 285).*

Tato problematika je v sociální psychologii nazývána různě. Pojmy jako altruismus, prosociální chování nebo pomáhající chování, jsou některými autory užívané jako synonyma, jiní je terminologicky výrazně odlišují. Většinou se *prosociální chování* uvádí jako širší pojem zahrnující veškeré chování konané v prospěch druhých s cílem přinést jim užitek, pomoci jim. Tento popis může snadno vystihovat i podstatu *altruismu*, ten je však v literatuře často specifikován důrazem na to, že poskytovaná pomoc je nezištná, bez nároku na odměnu či opěťování. Jiní autoři spojují altruismus se sebeobětováním. Lze ho tedy považovat za určitý druh prosociálního chování (Výrost, Slaměník, 2008: 285-286).

Kromě výše zmíněných projevů autoři uvádějí obecněji, že se může jednat o akty darování, sympatie, porozumění, pomoci, nabídky spolupráce či podpory. Nahlížení na

váhu pomoci může být ovlivněno mnoha faktory, například byla-li pomoc poskytnuta bez vyzvání či na požádání; rychlost pomoci a rozmýšlení se, zda ji poskytnout; míra snahy a objem poskytnutého; nebo vztahem mezi poskytovatelem a příjemcem pomoci. V interakci blízkých osob se poskytnutí pomoci považuje do jisté míry za samozřejmost, společností je proto z tohoto pohledu více ceněna pomoc cizím lidem.

4.1 Důvody prosociálního jednání

Autoři si také pokládají otázku „*proč pomáháme*“ a pojmají ji z hlediska filozofického. Popisují zde historicky renesanční pojetí člověka, dle T. Hobbsa a N. Machiavelliho a spor o to, zda je prosociální chování člověku vlastní, nebo je společensky vynucené, protože lidská podstata je přirozeně hédonistická a egoistická. Z toho by vyplývalo, že je prosociální chování založeno na sobeckých základech člověka. Dle klasického behaviorismu, by totiž mělo být veškeré jednání odměňováno či trestáno a nedojde-li k odezvě, snahy o takové chování opadnou. Novodobě se k problematice protikladně vyjadřoval například J. J. Rousseau, který považuje altruistickou touhu po pomoci za možnou a člověka považuje za od přírody dobrého, zkaženého společností. Současníci by základy prosociálního chování doporučovali hledat ve vlivech prostředí a výchovy (Výrost, Slaměník, 2008: 286-287).

Existuje mnoho dohadů a výzkumů snažících se určit zda je prosociální chování do vínku dáno geneticky a v jakém je spojení s osobnostními determinanty. Žádný z autorů to však prozatím nebyl schopný s určitostí potvrdit. Nejpravděpodobnější se v současnosti zdá přejímání vzorců chování od rodičů a jiných pro jedince důležitých dospělých (Výrost, Slaměník, 2008: 293-4).

Dle některých autorů údajně neexistují skutky ryzího altruismu a jako příklad je zde uvedena Matka Tereza. V jejím případě mě napadá znovu připomenout změnu morálních hodnot během posledních staletí, způsobenou odklonem od křesťanské víry a bohobojného způsobu života. U hluboce věřících lidí, kteří berou pomoc bližnímu jako poslání, mě vždy napadá, jestli je tato pomoc z jejich strany skutečně nezištná. Z takového chování pro ně dle jejich víry totiž plyne přiblížení se k tomu, že po smrti dojdou spasení, věčnému životu v nebi. Dle vysvětlení, kterého se mi dostalo od kněze, je to ale spíše jakási příprava na tamní život, aby si tam lidé rozuměli navzájem i s Bohem.

Dále kniha popisuje důvody „*proč pomáháme*“ třemi principy. Zaprvé se jedná o *sociální výměnu*, která porovnává náklady vložené do pomoci a výši následného zisku. Za druhé o *sociální normy*, které představují sociální očekávání a předepisují, jaké chování od nás očekává společnost. Ty z nich, které si zvnitřníme, interiorizujeme, se stávají naším přesvědčením, zásadami, morálními principy a uplatňujeme je v rozhodovacích procesech. Je zde uveden také pojem *reciprocita*, neboli vhodnost pomoci těm, kteří pomohli nám a *sociální odpovědnost*, která předpokládá pomoc těm, kteří jsou na ni závislí a potřebují ji.

4.1.1 Emapaticko-altruistická hypotéza

Obzvláště mě zaujal popis třetího principu - *empatie* (jako jednoho ze základních principů sociálního chování), která v sobě však paradoxně obsahuje i složku egoistickou. S ní souvisí formulace **empathic-altruistic hypothesis** podle Daniela Batsona. „*Empatie prožívaná vůči jedinci či skupině nacházející se ve stavu potřeby pomoci vyvolává chování ve prospěch jiných, a toto chování může mít čtyři motivy:*

- a) **egoistický**, který směřuje k odstranění především vlastního nepříjemného stavu (redukci úzkosti, strachu, obav),
- b) **altruistický**, jehož cílem je konat ve prospěch jiných bez ohledu na vlastní zisk (dominuje redukce tíživého stavu druhého člověka),
- c) **kolektivní**, zaměřený ve prospěch skupiny, bez ohledu na to, zda je či není pomáhající jejím členem (např. pomoc etnickým skupinám, nemocným AIDS apod.),
- d) **principiální**, vyznačující se podporou nějakým principům, ideálům, hodnotám (zejména tehdy, jsou-li ohroženy) (Výrost, Slaměník, 2008: 287-290).

4.2 Impulsy k prosociálnímu jednání

Další kapitola řeší „*kdy pomáháme*“ a popisuje spolu související termíny *efekt přihlížejícího*, *rozptýlená odpovědnost* a *osobnostní determinanty*. Popisují fenomény, kdy lidé ve větší skupině sledující situaci vyžadující pomoc čekají, že pomůže někdo jiný než oni a mají pocit, že za případné následky nenesou odpovědnost. Jsou zde popsány také odlišnosti mezi jednotlivými situacemi v tom, kdy, komu a jak pomáháme (Výrost, Slaměník, 2008: 290-295).

Poslední kapitola se snaží vymezit „*komu pomáháme*“. Příkladně, že raději pomůže těhotné ženě, než opilému bezdomovci.

Všechny výše zmíněné situace jsou v knize uvedeny včetně zajímavých příkladů.

Na první pohled by se mohlo zdát, že kapitola *prosociální hodnoty* v podstatě celá hovoří pouze o prosociálním chování a do této práce vlastně nepatří. Dle mého názoru, tu má však své místo, které je právě zde – pod vysvětlením hodnotových pojmů a klasifikace hodnot. Pro potřeby vysvětlení mé představy prosociálních hodnot, je možné témata prosociální chování a prosociální hodnoty jednoduše sloučit. Dle výše podrobně zmíněného výkladu, je totiž celá teorie prosociálního jednání založena pouze na tom, jaké vyznáváme hodnoty. Přírozeně to vyplývá z toho, že většina našeho chování a jednání je determinována naším osobním hodnotovým nastavením. U prosociálního jednání je tato skutečnost ještě markantnější, protože samotná inklinace k „prosociálnímu“, je již onou hodnotou.

4.3 Vlastní dělení hodnot

V následující části textu vyjadřuji svůj osobní názor na dělení Sakových hodnot. Podrobný popis mého subjektivního rozdělení je pro přehlednost zpracován i ve formě tabulky níže (viz Tabulka 2).

Osobně bych ze Sakovy baterie označila za jednoznačně **prosociální** hodnoty ty, které jsou náplní sociální hodnotové orientace. Tedy *veřejně prospěšnou činnost* a *potřebu být užitečný druhým*, které jsou bezesporu základem prosociálního chování. Z této orientace bych zařadila ještě *politickou angažovanost*, která do jisté míry svědčí o zájmu jedince o obecné blaho, nicméně *společenská prestiž* pro mě vyjadřuje spíše hodnotu podstatnou pro jedince samého. Dle mého názoru nepřináší žádný užitek druhým lidem. Sociální hodnotou určitě je, protože se spojena s fungováním společnosti, ale jako prosociální bych ji neoznačila. Zařadila bych ji tedy raději do hodnot sociálně neutrálních.

Z dalších orientací bych jako prosociální klasifikovala v plném rozsahu hodnoty *přátelství* a *láska*, v trochu menší míře pak *mír*, *svobodu* a *demokracii*.

Následující skupinu bych nazvala hodnotami **neutrálními** a zařadila bych zde již zmíněnou *společenskou prestiž, vzdělání, životního partnera, rodinu a děti, životní prostředí a zdraví*. U těchto hodnot shledávám, že jsou důležité jak pro jedince, tak pro společnost, ale prostřednictvím jedince, který je vyznává. Pro vysvětlení mého pojetí: když někdo studuje například na lékaře, předpokládá, že pak bude pomáhat dalším lidem, v globálu vzdělaná společnost – výhra pro všechny; chystám se mít rodinu – podpora státu a společnosti; žiji ekologicky a starám se o životní prostředí – důležité pro budoucnost moji, mých dětí i všech ostatních; dbám o to, abych byl zdraví – ochrana celé společnosti, atd.

Poslední kategorii bych dle terminologie měla označit jako hodnoty **antisociální**. Tento výraz mi přijde až zbytečně negativistický, nicméně se jedná o hodnoty, které jsou při nejmenší formulovány tak, že se zdá, že z nich plyne užitek jen jedinci samotnému. Napříč orientacemi jsou nejvíce zastoupené v egoisticko-materialistické a profesně rozvojové. Jedná se *majetek, plat, soukromé podnikání, úspěšnost v zaměstnání, rozvoj vlastní osobnosti, zajímavá práce, koníčky a zájmy*.

V předchozích odstavcích ani v tabulce opět nejsou zmíněny hodnoty *Bůh a pravda a poznání*, které nefigurují v Sakově dělení hodnotových orientací.

Tabulka 2 - Vlastní dělení hodnot dle Petra Saka - vlastní zpracování

Vlastní rozdělení hodnot		
PROSOCIÁLNÍ	NEUTRÁLNÍ	ANTISOCIÁLNÍ
Veřejně prospěšná činnost	Společenská prestiž	Majetek
Být užitečný druhým	Vzdělání	Plat
Politická angažovanost	Životní partner	Soukromé podnikání
Přátelství	Rodina a děti	Úspěšnost v zaměstnání
Láska	Životní prostředí	Rozvoj vlastní osobnosti
Mír	Zdraví	Zajímavá práce
Svoboda		Koníčky a zájmy
Demokracie		

5 Obor Resocializační pedagogika

5.1 Vědní obor Resocializační pedagogika

Resocializační pedagogika je v České republice poměrně mladý obor. Na rozdíl od jiných tradičních oborů se její podoba a náplň teprve definuje a utváří. Mnohem delší tradici má však v sousedním Polsku. Právě tamní pojetí bylo inspirací k položení základů pro její český výklad.

Jedná se o aplikovanou vědní disciplínu, která je jako většina humanitních věd interdisciplinární. Nejčastěji se prolíná se speciální, multikulturní a sociální pedagogikou, sociální a pedagogickou psychologií, sociologií, andragogikou, antropologií a konečně se sociální prací (Ďatko, 2017).

Jandourek (2001: 204) definuje resocializaci jako snahu „*znovu zapojit do života jedince, který už kdysi socializačním procesem prošel a z nějakého důvodu byl z daného společenství vyřazen.... Jedinec může s procesem souhlasit, nebo mu záměrně odporovat, v čemž hraje mj. velkou roli vliv a otevřenost nového prostředí a vazby na prostředí staré.*“ Z toho plyne, že příčiny resocializace mohou být dobrovolné i nedobrovolné. Pro samotný resocializační proces je však nutné, aby se napravovaný jedinec vnitřně ztotožnil s tím, že je resocializován.

Autor také přímo vymezuje skupiny, pro které může daná situace nastat. Jedná se o jedince v období adolescence, stáří, s různými druhy invalidity, s tělesným i duševním znevýhodněním, po propuštění z výkonu trestu či výchovného zařízení, případně po změně zaměstnání nebo migraci (Jandourek, 2001: 204). Dalšími skupinami, které autor nezmiňuje, ale jsou v resocializační praxi hojně zastoupeny, jsou například národnostní menšiny, lidé bez domova, problémový uživatelé návykových látek a další.

Resocializací působíme na jedince, který by se měl znovu začlenit do společnosti, učíme ho normám a zvykům, které je nutné dodržovat. Hlavním cílem resocializační pedagogiky je odstranění negativních způsobů chování a vytvoření podmínek pro proces správné socializace, případně resocializace. Jedná se o nápravu jedinců, kteří prošli socializačním procesem ve zhoršeném sociálním prostředí, kulturně odlišném prostředí a podobně. V zásadě jde o třístupňový model: *jaký je cíl* resocializačního působení (čeho

chceme dosáhnout), *jakým způsobem a jakými prostředky*. Významná je role vychovatele i vychovávaného a kvalita jejich vztahu (Ďatko, 2017).

5.2 Studijní obor Resocializační pedagogika

Obor *Resocializační pedagogika* v tomto znění je v České republice přednášen pouze na Univerzitě Pardubice.⁴ Je koncipován jako dvouleté navazující magisterské studium programu Specializace v pedagogice. Důležitým specifikem a přidanou hodnotou oboru je pro absolventy uznání odborné způsobilosti k výkonu povolání sociálního pracovníka podle zákona č. 108/2006 Sb. (Univerzita Pardubice, 2019-1).

Dle internetových stránek fakulty je „*cílem studijního oboru vybavit studenty speciálními dovednostmi a znalostmi pro pedagogickou práci v resocializačních a reedukačních zařízeních a případně v institucích mimoškolní péče..... poskytnout absolventovi teoretické poznatky a aplikační dovednosti v pedagogických disciplínách ve vzájemné provázanosti a v mezioborových souvislostech ve smyslu praktického uplatnění ve specifických pedagogických profesích.... Poznatky absolventovi umožní resocializační pedagogické působení na osoby se sociálně patologickými projevy chování (závislost, kriminalita a jiné sociálně patologické projevy, výchova v podmínkách výkonu trestu odnětí svobody) i resocializační pedagogické působení na osoby ze sociálně znevýhodněných prostředí (sociálně marginalizované skupiny lidí inklinující k sociálně patologickým projevům chování)*“ (Univerzita Pardubice, 2019-2).

Obor připravuje odborníky pro přímou pedagogickou, řídicí i manažerskou činnost. Působit mohou v zařízeních, kde probíhá resocializační činnost, jako jsou vězeňská, detenční nebo nízkoprahová zařízení.

6 Metaanalýza realizovaných výzkumů

V následující části této práce bude porovnáváno několik výzkumů řešících podobnou problematiku jako výzkum této diplomové práce. Můj diplomový výzkum je

---

⁴ Podobný obor s názvem Resocializace je vyučován na Fakultě Jana Amose Komenského v Karviné. Po přečtení studijního plánu je však zřejmé, že tento je orientován spíše směrem antropologickým a sociokulturním, oproti našemu více zaměřenému na pedagogiku a psychologii. Více informací je dostupných na stránkách tamní fakulty (odkaz v *dalších zdrojích*).

poměrně specifický, a to zejména zkoumanou cílovou skupinou. Tou jsou konkrétně studenti oboru Resocializační pedagogika Univerzity Pardubice. Nepodařilo se mi nikde najít žádný výzkum, který by se zabýval úplně stejným tématem. Domnívám se, že výzkum, který by zkoumal danou problematiku u tohoto konkrétního výzkumného vzorku, zkrátka ještě nebyl realizován.

V minulosti bylo bezesporu realizováno mnoho různých výzkumů hodnot a hodnotových orientací. Problematika hodnot je však typická velkou rozmanitostí možností různých přístupů a různých úhlů pohledu. Výzkumy se mohou výrazně lišit již od počátku v závislosti na tom, jak si výzkumník vydefinuje hodnotu a hodnotovou orientaci, či přístup k hodnotám použije a v neposlední řadě, jaký si vybere výzkumný vzorek.

Mohlo by se zdát, že výsledky výzkumů hodnot budou mít vždy v nějakém smyslu obdobné závěry, ale to je mýlka. I kdybychom si vybrali například již zmíněnou baterii hodnot dle Saka a vytvořili naprosto jednoduchý výzkum, jehož respondenty by byli v jednom případě dospělí a v druhém děti do 12 let, porovnávat mezi sebou získané výsledky by bylo jako srovnávat jablka s hruškami. Samozřejmě by to možné bylo, ale výsledky by nebyly signifikantní. Výsledky výzkumů hodnot jsou závislé zejména na skupině respondentů, výsledky tedy ovlivňuje mnoho přirozených proměnných, takzvaných faktorů, jako je věk, pohlaví, vzdělání a podobně.

Můj výzkum se zabývá zkoumáním celé baterie lidských hodnot dle Saka, které zkoumám na vzorku vysokoškolských studentů, specificky studentů oboru Resocializační pedagogika na Univerzitě Pardubice. Záměrem je zjistit, zda se tito studenti kloní ke stejné hodnotové orientaci a je založen na předpokladu, že studenti budou většinou zaměřeni prosociálně. Z dohledaných výzkumů jsem si tedy pro komparaci vybrala ty, které jsou mému výzkumu nejpodobnější alespoň v nějakém ohledu. Jedná se o výzkumy prováděné v podobném rámci zkoumaného tématu – tedy na hodnotách a hodnotových orientacích, ideálně pomocí baterie hodnot dle Petra Saka; dále na podobném výzkumném vzorku, tedy na vysokoškolských studentech, zpravidla však jiných studijních oborů.

Na vybraných pracích mi nevyhovuje především jejich neaktuálnost, ale na mou obhajobu v tomto bodě opět podotýkám, že výběr byl značně omezen specifičností zadání mé diplomové práce.

6.1 Výzkumné studie zahrnuté do metaanalýzy

Předmětem této metaanalýzy jsou tři diplomové práce. Dvě z nich zkoumaly hodnoty vysokoškolských studentů. Třetí je zaměřena na hodnoty delikventní mládeže, ale k výzkumu byla využita q-metodologie.

- SCHLESINGEROVÁ, Lucie. *Hodnotová orientace VŠ studentů*. Brno, 2010. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Mgr. Martin Sedláček, Ph.D.
- HAVLÍČKOVÁ, Martina. *Hodnotové orientace současných vysokoškolských studentů a jejich vztah k jiným osobnostním a kognitivním strukturám*. Brno, 2008. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Prof. PhDr. Marek Blatný, CSc.
- KVÍČERA, Pavel. *Hodnoty mládeže s delikventním chováním*. Zlín, 2014. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Vedoucí práce Mgr. Eva Machů, Ph.D.

6.2 Komparace

V případě porovnávaných výzkumů jsou hodnoceny odlišné aspekty většinou ve spojení s cílovou skupinou respondentů. Zásadní informací je pro nás tedy to, jakým způsobem byla získávána data. Za proměnné se zde dá považovat užití různých metod a přístupů k třídění hodnot dle různých autorů.

6.2.1 Hodnotová orientace VŠ studentů (Schlesingerová, 2010)

Autorka využila dělení hodnot i klasifikaci hodnotových orientací dle Petra Saka, stejně jako já v svých pracích. Použitým způsobem výzkumné metody je však párové srovnávání, s kterým vlastní zkušenost nemám.

Respondenti hodnotili míru jejich přiklání se k jedné z hodnot v páru pomocí pětistupňové škály. Šetření bylo provedeno pomocí dotazníků. Emailem bylo osloveno

2700 studentů Masarykovy univerzity v Brně, ale dotazník zaslalo zpět pouze 495 respondentů.

Data byla zpracována tak, že byly vypočítány indexy jednotlivých hodnotových orientací u každého respondenta. Jednalo se o aritmetické průměry z pětistupňových škál. U každého respondenta tak vzniklo 7 indexů, které charakterizovaly sílu příklonu tohoto jedince ke všem 7 typům hodnotových orientací. Získané údaje byly dále zpracovávány v programu Statistica.

Autorka ve výsledcích výzkumu řeší zejména otázky vlivu jednotlivých proměnných na hodnotovou orientaci. Jedná se jí o dílčí výzkumné cíle, které jsou založeny na tom, jak ovlivňuje změny v hodnotových orientacích například pohlaví, věk, nebo typ studia, fakulty. Poznatky získané na základě manipulace s těmito proměnnými jsou v celospolečenském měřítku spíše nepodstatné, je tu však jedno velké ale.

Vzhledem k tomu, že jsem v mé bakalářské práci postupovala obdobně a využívala stejných proměnných, je mi toto téma blízké. Zaujala mě zejména jedna věta v posledním odstavci práce: „*Získané informace částečně potvrdily dosavadní poznatky o problematice hodnot, přinesly ovšem také nové zjištění, týkající se zejména vlivu typu studia na hodnoty studentů*“ (Schlesingerová, 2010: 65). Doufám tedy, že se toto tvrzení potvrdí i v případě mé diplomové práce, která právě vliv fakulty, ba dokonce přímo oboru, na hodnotovou orientaci předpokládá.

6.2.2 Hodnotové orientace současných vysokoškolských studentů (Havlíčková, 2008)

V této práci bylo užito několik různých měření, z nichž je mi známé pouze jedno. S ostatními způsoby jsem se setkala poprvé. Bylo využito 5 různých způsobů získávání dat, z nichž je mi znám pouze *Schwartzův dotazník hodnotových portrétů*. Dalšími způsoby jsou *Rosenbergova škála sebehodnocení*, *General Self-Efficacy Scale*, *NEO-FFI* (pětifaktorový dotazník) a *Satisfaction with Life Scale*. Všechny způsoby jsou velice zajímavé, některé trochu složitější, a v práci jsou velmi pěkně popsány.

Do výzkumu bylo zapojeno 3517 studentů Masarykovy univerzity v Brně, nakonec však bylo použito pouze 2317 platně vyplněných dotazníků. Zaujalo mě, že se

jednalo o studenty ve věku 18 až 45 let. Šlo o studenty různých oborů a oslovování probíhalo prostřednictvím informačního systému Masarykovy univerzity.

Data byla zpracována ve statistickém programu SPSS. Překvapilo mě vytvoření 4 typů hodnotových orientací pomocí shlukové analýzy – není mi úplně jasné, jak si mohli sami vytvořit nové typy, když uvádějí, že používají ustálené metody dle některých autorů.

Práce vznikla v rámci rozsáhlejšího projektu Psychologického ústavu Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a cílem bylo vytvořit *Psychologickou charakteristiku současných vysokoškolských studentů*.

6.2.3 Hodnoty mládeže s delikventním chováním (Kvíčera, 2014)

Autor výzkumu opět používá baterii hodnot dle Petra Saka a výzkum provádí za pomoci q-metodologie. Mohlo by se tedy zdát, že je tato práce nejbližší té mojí, ale opak je pravdou. Práce zkoumá zcela jinou výzkumnou skupinu a navíc je dle mého názoru nejhorší z analyzovaných.

Měření proběhlo za využití kvantitativní formy výzkumu pomocí q-metodologie. Zkoumanou skupinou byli mladiství z Výchovného ústavu se střední školou a jídelnou Nový Jičín ve věku 15-18 let výhradně mužského pohlaví. Do výzkumu bylo zařazeno pouze 18 použitelných odpovědí od respondentů. Data byla zanesena do tabulky a následně vypočítána dle statistických možností pro výpočet q-metodologie.

Tato práce je z mého pohledu ne příliš kvalitní. Dle mých předchozích zkušeností se zkoumáním hodnot, literaturou a výzkumy, které se této problematiky týkají, jednoduše nechápu záměr ani postup autora.

Autor měl potřebu držet se doporučení pro tvorbu q-metodologie o 60 q-typech. Potřeboval tedy pouze 20, nikoli 23 hodnot, tak jednoduše dle svého uvážení některé vyřadil. Mám pocit, že tento počín celý výzkum devaluje a zbytečně mu to ubírá na vážnosti a relevanci. Z práce navíc nevychází žádné signifikantní závěry, autor pouze dokola omílá a popisuje, jak se která hodnota umístila a proč si myslí, že je tomu tak.

6.3 Závěry

Z výše zmíněných prací vyplývá, že použitými klasifikacemi hodnot a způsobem sběru dat se mé práci nejspíše nejvíce podobá diplomová práce pana Kvíčery (6.2.3). Ačkoliv se absolutně liší ve výzkumném vzorku, používá baterii Sakových hodnot a hlavně používá metodu sběru dat za pomoci q-metodologie. Tato práce mi byla inspirací při tvorbě q-typů, v ostatních aspektech ji však nehodnotím příliš kladně.

Ostatní diplomové práce jsou té mé blízké zejména výzkumným vzorkem. Vysokoškolští studenti jsou velmi oblíbenou skupinou respondentů. Přimělo mě to k zamyšlení, zda by nebylo záhodno udělat výzkum, proč je tomu tak. Porovnávat dohromady výzkumy, kde jsou cílovou skupinou právě studenti vysokých škol a na druhé straně většinová dospělá populace, je naprosto legitimní, protože studenti vysokých škol do většinové dospělé populace patří.

Nejoblíbenější formou získávání dat je bezesporu použití dotazníku. U většího počtu respondentů je oblíbená online varianta. V případě q-metodologie z mého pohledu výrazně kvitují použití papírové verze.

Dvě ze tří diplomových prací používají baterii hodnot dle Saka. Pouze mě to utvrzuje v tom, že je to správná volba hlavně proto, že jeho hodnoty jsou jasné, stručné a každému srozumitelné. Jeho rozdělení hodnotových orientací by měl pochopit každý, kdo prošel středoškolskou filozofií. Hodnotové orientace dle Prudkého mi přijdou o poznání složitější. Může to však být dáno pouze silou zvyku a mými osobními preferencemi.

Z této metaanalýzy jsem si odnesla několik cenných poznatků, které výrazně ulehčily práci na mém diplomovém výzkumu a pomohly mi předejít zbytečným chybám.

II PRAKTICKÁ ČÁST

7 Úvod do problematiky výzkumu

Praktická část této práce se zabývá výzkumem hodnot studentů oboru Resocializační pedagogika Univerzity Pardubice. Nápad uskutečnit tento výzkum vyšel z předchozí zkušenosti se zkoumáním hodnot a hodnotových orientací v rámci výzkumu mé bakalářské práce. V té jsem zkoumala hodnotový systém vysokoškolských studentů za pomoci dotazníku. Výsledkem bylo porovnání hodnotových systémů vysokoškolských studentů v České republice a v Estonsku. Data z bakalářského výzkumu budou v některých aspektech porovnána s výsledky výzkumu diplomového.

Studenti vysokých škol a mladá populace jsou jednou z nejčastějších a nejoblíbenějších skupin pro výzkumy týkající se lidských hodnot. V případě velkých vědeckých výzkumů je tato skupina zajímavá tím, že její odpovědi mohou predikovat jistý vývoj do budoucna, kdy se respondenti transformují do většinové dospělé populace. Například politické preference mladé populace mohou predikovat budoucí vývoj politického dění v daném státě a podobně.

Tato kategorie respondentů může být užitečná i v případě, že výzkumník plánuje v budoucnu výzkum opakovat. Na stejném výzkumném vzorku lze v budoucnu ověřit, zda u zkoumaného problému došlo u respondentů většinou ke změně původního smýšlení o něm.

Cílová skupina vysokoškolských studentů je oblíbená i v případě výzkumů v rámci bakalářských a diplomových prací. Myslím, že je tomu tak jednoduše proto, že jsou tito respondenti, spolužáci, snadno dostupní a to jak osobně, tak elektronicky. Navíc v prospěch výzkumníka hraje i akt jakési reciprocit, neboť si většina studentů sama zažila, jaké to je, shánět respondenty pro vlastní výzkum.⁵

---

⁵ Tento předpoklad se týká spíše studentů humanitně zaměřených oborů.

Druhým faktem, který mě vedl k uskutečnění tohoto výzkumu, bylo seznámení s metodou q-metodologie. Již při prvním setkání s ní mě napadlo, že by se dala využít ke zkoumání hodnot a hodnotových orientací.

8 Metodologie výzkumu

Tento výzkum byl prováděn pomocí výzkumného nástroje q-metodologie. Tato statistická metoda se využívá zejména při zjišťování a porovnávání názorů, postojů nebo třeba právě hodnot a hodí se v případě méně početných vzorků respondentů. V pedagogickém výzkumu se tato metoda používá nejčastěji jako nástroj interního hodnocení a autoevaluace, například v pedagogických zařízeních.

Q-metodologie je výzkumná metoda, která je na pomezí mezi kvantitativním a kvalitativním výzkumem. V praxi vychází z kvalitativních metod a efektivně převádí kvalitativní data na číselné hodnoty, které je následně jednodušší kvantitativně statisticky zpracovat. Výzkumník může měřit i zdánlivě neměřitelné jevy kvality tím, že je kvantifikuje umístěním na hodnotové škále. Jedná se o sérii ratingových, psychometrických a statistických procesů (Chrásková, 2007: 231).

Například Zagata cituje ve své práci Addamse, který říká, že q-metodologie „*kombinuje otevřenost kvalitativních metod se statistickou přesností kvantitativní výzkumné analýzy*“ (Zagata, 2008: 3). Z dalších známých výzkumných metod se nejvíce podobá dotazníkové, kdy respondent rovněž odpovídá v rámci předem zadaných možností.

Tato metoda byla představena v padesátých letech 20. století Williamem Stephensonem. Ze statistického hlediska Stephenson metodu vystavěl na základech přetvořené faktorové analýzy, která zkoumá skryté struktury mezi znaky populace a zaměřil se na přímé zkoumání podobností mezi lidmi skrze jejich subjektivitu. Q-analýza se liší nejen změnou statistických procedur, ale také tím, že umožňuje v datové matici korelaci řádků namísto sloupců (Zagata, 2008: 3-4). Vzhledem k tomu, že se od původní metody faktorové r-analýzy liší ve více aspektech, nemluví se o ní pouze jako o q-metodě, ale jako o q-metodologii.

Q-metodologie je jednou ze složitějších forem pedagogického výzkumu. Užívá se v případech, kdy chceme zkoumat velký počet jevů, nejčastěji názorů, u malého počtu respondentů. Získáme jasné, srozumitelné a číselně definovatelné údaje. Zpracování velkého množství sesbíraných dat je časově náročnější, ale poměrně jednoduché a následně snadno zpracovatelné na PC.

Dle Chráska (2007: 235-236), by se dalo shrnout, že výhodami je možnost intenzivně zkoumat malé skupiny respondentů, šetření libovolně opakovat, získávat velké množství relativně spolehlivých dat a tato za použití dalších metod snadno verifikovat. Nevýhody spatřuje v malém počtu respondentů, protože nelze získané výsledky zobecnit, v náročnosti provádění výzkumu a zpracování dat. Navíc má autor pocit, že je na respondenta vyvíjen tlak tím, že je nucen se rozhodovat. Dle mého názoru by však bez tohoto aspektu metoda i výzkum ztrácel veškerý smysl.

8.1 Použití Q-metodologie

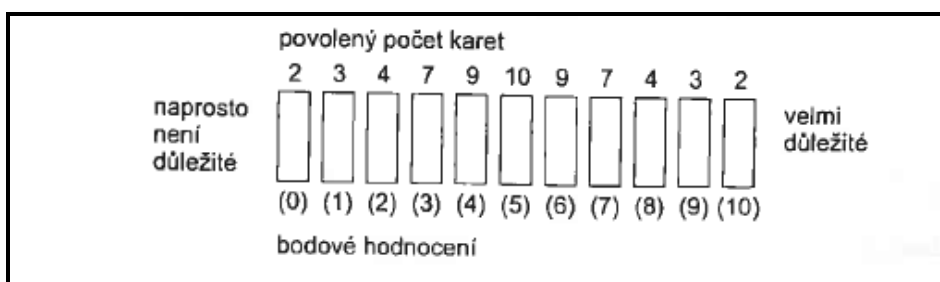
V případě q-metodologie je vhodné, stejně jako u jiných výzkumných metod, držet se předepsaného postupu úkonů. Nejprve je důležité definovat si výzkumný problém, určit, co chceme zkoumat, případně rovnou určit i výzkumný vzorek. Dále je nutné vytvořit sadu takzvaných q-typů, které jsou následně podrobeny procesu q-třídění. Na závěr už zbývá pouze analyzovat a interpretovat získané výsledky.

Výzkumník musí tedy vytvořit určitý počet q-typů, nejlépe v podobě kartiček s jednotlivými výroky a tabulku s určitým počtem políček, který se rovná počtu q-typů.

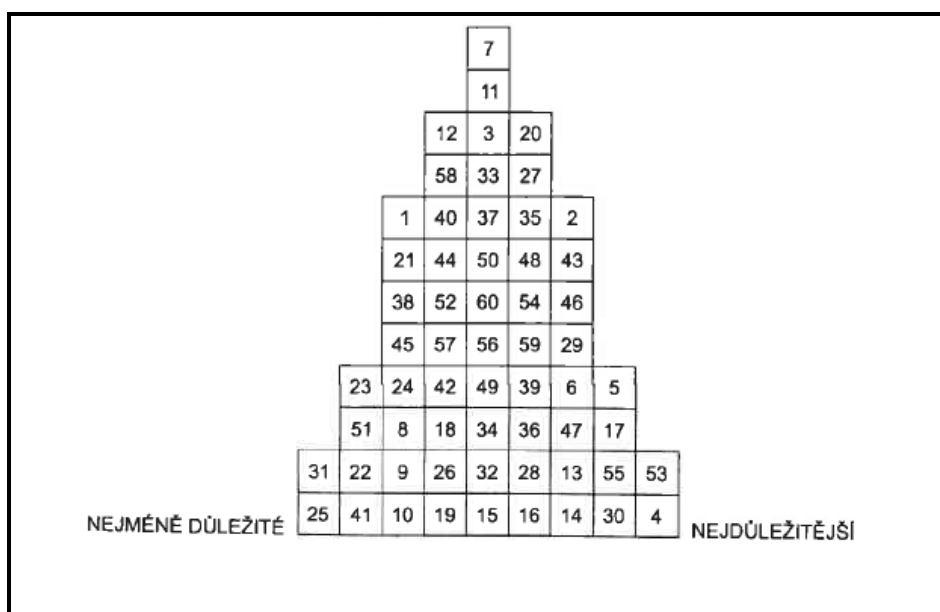
Jednotlivé q-typy jsou výroky týkající se tématu, tyto dohromady tvoří tzv. q-sadu. Počet q-typů se dle různých autorů může pohybovat mezi 30-120, nejčastěji udávaný počet je v průměru 60 q-typů. Chráska (2007: 231) například uvádí 60-120, oproti tomu Zagata (2008: 6) pouze 30-60.

Úkolem respondenta je následně rozdělit karty dle pokynů výzkumníka do skupinek. To může probíhat několik způsoby. Nejsnadnější způsob je tzv. *kvazinormální distribuce*, kdy jsou karty rozděleny do několika hromádek tak, aby stav, co nejlépe odpovídal normálu. U každé hromádky je vyznačeno bodové hodnocení a počet karet, které na ni může respondent umístit (Chráska, 2007: 231). Požadována může být

i tzv. *pravouhlá distribuce*, kdy má být na každé hromádce umístěn stejný počet karet. Podoba q-třídění může vypadat různě (viz Obrázky 2 a 3).

Obrázek 2 - Schéma Q-třídění karet - kvazinnormální distribuce (Chráska, 2007: 231)

Obrázek 3 - Arch pro záznam výsledků Q-třídění (Chráska, 2007: 232)

Například v pravé části jsou hodnoty, které mají pro respondenta největší význam a v levé naopak hodnoty, pro respondenta nedůležité. Nejvíce prostoru je vždy ve středové části tabulky. Rozložení četnosti q-typů na škále je předem určeno výzkumníkem a respondent ho musí dodržet. Počet q-typů na škále, kterým je přiřazeno stejné bodové ohodnocení, je tedy fixní a respondent se tím musí řídit.

Hmotná papírová verze rozřazovací tabulky a kartiček s q-typy je nejpraktičtější proto, že respondent má možnost své odpovědi promyslet a případně přesouvat tak, aby co nejlépe vystihovaly jeho názor. Umístěním jednotlivých výroků na škálu, tak dostaneme respondentovo vyjádření k dané problematice. Výzkumník tedy získá ucelený obraz o rozložení respondentových hodnot. Papírová verze je však úměrně tomu náročnější na zpracování.

V případě mého výzkumu se jedná o celkem 69 q-typů, které reprezentují každou z baterie 23 hodnot dle Petra Saka právě třemi výroky.

Záznamový arch, tedy tabulka pro q-třídění se skládá z devíti sloupců, označených hodnotami od -4 do +4 včetně středové hodnoty 0. Konkrétní rozložení počtu polí pro jednotlivé bodové hodnoty je umístěna níže (viz Obrázek 4)⁶.

Q-metodologie - Hodnotový systém studentů Resocializační pedagogiky

				29					
				30					
			18	31	42				
			19	32	43				
			20	33	44				
	10		21	34	45	53			
	11		22	35	46	54			
	4	12	23	36	47	55	61		
	5	13	24	37	48	56	62		
	6	14	25	38	49	57	63		
1	7	15	26	39	50	58	64	67	
2	8	16	27	40	51	59	65	68	
3	9	17	28	41	52	60	66	69	
	-4	-3	-2	-1	0	1	2	3	4
	nejméně důležité						nejvíce důležité		

Obrázek 4 - Záznamový arch pro q-třídění (vlastní zpracování)

8.2 Vlastní výzkum

8.2.1 Cíl výzkumu

Cílem této práce je zjistit, k jaké hodnotové orientaci se nejčastěji přiklání studenti oboru Resocializační pedagogika.

Při zadání tohoto cíle jsem vycházela z osobního předpokladu, že všichni studenti Resocializační pedagogiky budou sdílet obdobné hodnoty. Jakožto mladí lidé, kteří se pokouší získat titul spojený s uznáním kvalifikace pro výkon povolání sociálního

⁶ Během zpracovávání výzkumu došlo ke změně. Původní škála s rozložením od -4 do +4 se středovou hodnotu 0 byla změněna na hodnotovou škálu 0-8, kdy nula představovala nejmenší důležitost a osmička nejvyšší důležitost výroku pro respondenta. Změna byla provedena z důvodu srozumitelnějšího zpracování a snadnější orientace v udělených bodových hodnotách.

pracovníka, by se dle mé prvotní premisy, měli tito studenti výrazně přiklánět k sociální hodnotové orientaci.

Dílčím cílem tohoto výzkumu je zaprvé zjistit, jaké konkrétní hodnoty jsou pro studenty Resocializační pedagogiky v životě nejdůležitější a které naopak nejméně.

Druhým dílčím cílem je zjistit, kde u zkoumaného vzorku v systému hodnot figuruje hodnota Boha. Předpokládám, že bude zaujímat jednu z nejnižších příček na žebříčku hodnot, stejně jako ve většině výzkumů za poslední roky, včetně toho v mé bakalářské práci.

8.2.2 Stanovení výzkumných otázek

Na základě cílů výzkumné práce jsem stanovila následující výzkumné otázky:

1. K jaké hodnotové orientaci se studenti RESO přiklánějí nejčastěji?
2. Jaké konkrétní hodnoty jsou pro studenty RESO nejdůležitější?
3. Jak je pro studenty RESO důležitá hodnota Boha?

8.2.3 Formulace hypotéz

Na základě vymezení cílů mého výzkumu a stanovení konkrétních výzkumných otázek byly zformulovány tři hypotézy. Všechny hypotézy vyplývají z mého osobního předpokladu toho, jaké výsledky z výzkumného šetření vzejdou. Na základě odpovědí respondentů dojde k jejich potvrzení nebo vyvrácení, čemuž se bude věnovat samostatná kapitola s názvem verifikace hypotéz.

První hypotéza vychází z mého přesvědčení, že studenti, kteří si vybrali tento obor, a chtějí se tedy s největší pravděpodobností věnovat sociální práci, chtějí pomáhat lidem. Věřím tudíž, že budou vyznávat altruismus, prosociální hodnoty, a budou hodnoty obecného blaha stavět nad hodnoty osobního prospěchu a individualismu. V případě této hypotézy věřím, že se potvrdí.

H1 Studenti RESO se budou k sociální hodnotové orientaci přiklánět výrazně častěji než k egoisticko-materialistické.

Druhá hypotéza je založena na znalosti výsledků mnoha provedených výzkumů, kdy se na prvních příčkách hodnotového žebříčku zpravidla objevují hodnoty spadající do reprodukční hodnotové orientace. Předpokládám, že i studenti Resocializační pedagogiky budou tyto hodnoty vyznávat v nejvyšší možné míře a budou je dokonce stavět nad hodnoty orientace sociální.

H2 Studenti RESO se budou výrazně častěji přiklánět k reprodukční hodnotové orientaci než k sociální hodnotové orientaci.

Poslední hypotéza stojí rovněž na mém obeznámení s výsledky mnohých výzkumů, které u nás proběhly za posledních 30 let. Jak již bylo v této práci několikrát zmíněno, hodnota Boha v naší tuzemské společnosti ztratila již dávno na vážnosti. Náboženství v čele s křesťanstvím utrpělo za minulých režimů rány, z kterých se již nevzpamatovalo. Ačkoliv v posledních letech slyším, že je víra opět na vzestupu, nemyslím si, že by se ještě někdy mohla tradiční náboženství vrátit v takové míře, v jaké byla praktikována dříve.

H3 Předpokládám, že hodnota Boha bude pro studenty méně důležitá než všechny ostatní hodnoty.

Doufám, že následné výpočty prokážou statistickou významnost vzájemných vztahů proměnných a podaří se mi tak alespoň některé hypotézy potvrdit.

8.2.4 Metoda sběru dat

Vzhledem k charakteru výzkumu byla zvolena metoda kvantitativního přístupu. Metoda byla zvolena na základě mého osobního zájmu vyzkoušet si její využití v praxi. Q-metodologie je moderní metoda, která není využívána tak často jako například dotazník. Pro výzkum, který se týká hodnot, se ale výborně hodí.

Metoda je omezující v tom, že se lépe využívá u nižšího počtu respondentů. V tomto případě je ovšem počet respondentů již předem omezen pouze na studenty jednoho daného oboru na konkrétní škole. Metoda tedy není důvodem nižšího počtu respondentů, naopak mu vyhovuje.

Její nespornou výhodou jsou její kvalitativní aspekty. Vyšší počet q-typů, kdy je každá hodnota zastoupena hned několikrát a který nutí respondenty umisťovat konkrétní hodnoty do tabulky vícekrát a porovnávat je, nám umožní něco jako dvojitou kontrolu a přinese přesnější výsledky.

8.2.5 Výběr výzkumného souboru

Pro získání požadovaných dat jsem zvolila záměrný dostupný výběr respondentů. Výzkumný soubor byl vzhledem k volbě tématu diplomové práce jasně určen již od začátku. Jedná se vysokoškolské studenty oboru Resocializační pedagogika Univerzity Pardubice.

Původně jsem měla v úmyslu sebrat data ze třech ročníků a zapojit do výzkumu i studenty, kteří absolvovali v loňském roce. Mým záměrem bylo zaslat jim výzkum elektronickou formou. Když jsem však začala provádět výzkum mezi mými spolužáky v hmotné formě na papíru, zjistila jsem, že elektronická forma není jednoduše možná.

Q-metodologie je výjimečná zejména svou hravostí a možnostmi, které přináší reálné přesouvání karet. Tuto zkušenost zatím počítačové zpracování této metody nenabízí. Elektronická verze tohoto výzkumu by byla proveditelná jedině tak, že bych svou q-metodologii degradovala na formu obyčejného dotazníku. Zachováním výroků, ale změnou formy.⁷

Data byla tedy sebrána ve dvou současných třídách navazujícího magisterského studia. Reprezentativnost vzorku je vzhledem k omezenému výběru nejvyšší možná. Vyšší relevantnosti výsledků by bylo možné dosáhnout pouze opakováním výzkumu s nástupem další generace studentů oboru Resocializační pedagogiky.

8.2.6 Sběr dat

Sběr dat pro tento výzkum probíhal v období od října 2018 do února 2019. Bylo k tomu využito papírové verze q-metodologie. Dělo se tak buď přímo ve třídách

---

⁷ Na některých internetových stránkách, zejména v angličtině, jsem našla zmínky o programech, které jsou schopné zprostředkovat q-metodologii i v elektronické formě. K žádnému z nich se mi však nepodařilo dostat. Dle popisu na stránkách jsou tyto programy teprve vyvíjeny. Vzhledem k nemodernímu vzhledu stránek si však nejsem jistá, že na jejich vývoji stále někdo pracuje. Jsem však přesvědčena o tom, že q-metodologie má v budoucnosti výzkumu své pevné místo (např. Kubrický, 2011).

o volných hodinách, nebo měli studenti možnost vyplnit výzkum doma a následně přinést zpět vyplněný záznamový arch.

Každý z respondentů dostal eurodesky, se stejným obsahem. Tím byl průvodní dopis s pokyny výzkumníka, seznam 69 q-typů pro kontrolu, obálka s 69 nastříhanými kartami s jednotlivými q-typy, velký záznamový arch na manipulaci s kartami k jejich seřazení a malý záznamový arch k zaznamenání výsledků q-třídění, který byl po vyplnění navrácen výzkumníkovi. Tato metoda je sice pracnější pro výzkumníka co do zpracování výsledků, nicméně je příjemnější pro respondenty. Výsledky výzkumu byly zcela anonymní.

Bylo rozdáno celkem 48 kompletních výzkumných balíčků, z nichž se navrátilo zpět 41 vyplněných záznamových archů. Jeden arch musel být z výzkumu vyřazen z důvodu chybného vyplnění respondentem. Do samotného výzkumu je tedy zařazeno 40 použitelných a správně vyplněných záznamových archů. Návratnost byla tedy 85,42%.

Maximální možný počet respondentů se vzhledem k omezenému výzkumnému vzorku pohyboval někde kolem 60 studentů. Přesné číslo se mi nepodařilo zjistit vzhledem k tomu, že někteří studenti, během školního roku své studium ukončili nebo přestali univerzitu navštěvovat neoficiálně. Reálně uvažovaný výzkumný vzorek byl tedy prozkoumán zhruba z 66%. Původně zamýšlený vzorek zahrnující i studenty, kteří odpromovali v roce 2018, byl prozkoumán pouze z cca 40%.

8.2.7 Analýza dat

Analýza dat proběhla po shromáždění všech výsledků na základě získaných odpovědí od respondentů. Veškerá získaná data byla zanesena do tabulky, posléze rozřazena do několika dalších pomocných tabulek pro lepší orientaci a následně vyhodnocena pomocí statistických testů. Jejich výsledky jsou interpretovány v následujících kapitolách.

9 Výsledky a interpretace výzkumu

V následující kapitole se věnuji podrobné analýze výsledků výzkumu. Prezentuji podrobně zpracované odpovědi, získané prostřednictvím q-metodologie, včetně

přehledných tabulek a grafů. Výsledky z tabulek a grafů jsou slovně popsány a komentovány přímo v této kapitole.

Pro lepší orientaci je konkrétní podoba některých částí výzkumného šetření v podobě tabulek prezentována přímo v textu. Zbylé tabulky a výzkumný materiál jsou umístěné na konci práce v přílohách.

9.1 Pořadí hodnot

Pro tento výzkum bylo vytvořeno 69 q-typů v podobě jednotlivých výroků, kdy se vždy právě 3 z nich vztahují k jedné z baterie 23 hodnot (viz Příloha 1 a 2). Tyto výroky byly po jejich vytvoření seřazeny podle abecedy, aby se zajistila náhodnost jejich pořadí a nebyly tak u sebe sdružovány výroky připadající ke stejné hodnotě. Vzhledem k tomu, že je q-metodologie náročnější na zpracování, vedlo k získání i zdánlivě jednoduchých výsledků, větší množství úkonů, většinou v několika dílčích krocích.

Do tabulky (viz Příloha 3) byly zaneseny odpovědi jednotlivých respondentů následujícím způsobem: v prvním sloupci jsou čísla 1-69 označeny jednotlivé q-typy, výroky, které respondenti seřazovali a ukládali jim hodnotu na škále 0-8 bodů (původně -4 až +4) dle subjektivní důležitosti, přičemž 0 znamenala nejméně důležité a 8 nejvíce důležité.

Ve sloupcích jsou nahoře pořadovými čísly 1.-40. označeni jednotliví respondenti. Z tabulky tedy lze vyčíst, jakou důležitost přiřkládá jednotlivým q-typům ten který respondent.

Na konci tabulky v pravé části jsou uvedeny položky průměr, rozptyl, směrodatná odchylka a součet pro každý z q-typů.

V dolní části tabulky jsou uvedeny kontrolní součty pro každého z respondentů, kdy u každého z nich vychází stejná hodnota 276, odpovídající součtu povolených četností pro jednotlivé hodnoty 0-8, které byly striktně udány podobou q-metodologického záznamového archu, dle pokynů výzkumníka. Tyto součty jsou zde uvedeny pouze pro kontrolu výzkumníka, aby se zamezilo chybnému přepsání dat z papírové formy do elektronické.

Další zpracování výsledků z velké tabulky probíhalo následovně: abych získala výsledné početní hodnoty pro jednotlivé hodnoty z baterie 23 hodnot dle Saka, musela jsem ke každé z hodnot přiřadit ty 3 výroky v podobě q-typů, které k ní náleží (podrobnější rozřazení slovních výroků k příslušným číslům viz Příloha 2).

Tabulka 3 - Přiřazení q-typů a jejich výsledného bodového hodnocení k náležitým hodnotám

hodnoty		číslo			hodnota			součet	průměr
		výrok 1	výrok 2	výrok 3	výrok 1	výrok 2	výrok 3		
zdraví	1	18	46	69	7,275	6,100	3,850	17,225	5,742
mír	2	2	5	68	4,125	3,850	4,925	12,900	4,300
láska	3	11	45	66	6,475	5,725	4,725	16,925	5,642
životní partner	4	41	48	57	6,300	5,600	6,650	18,550	6,183
životní prostředí	5	23	47	51	3,475	3,600	3,175	10,250	3,417
přátelství	6	25	30	50	2,575	6,275	2,550	11,400	3,800
rodina a děti	7	36	37	38	6,675	6,425	5,125	18,225	6,075
svoboda	8	12	43	44	4,950	5,325	4,850	15,125	5,042
pravda a poznání	9	3	34	42	3,150	3,100	4,225	10,475	3,492
zajímavá práce	10	31	32	33	4,825	5,550	4,750	15,125	5,042
demokracie	11	1	6	59	4,350	4,225	4,025	12,600	4,200
plat	12	17	21	40	4,650	4,400	2,850	11,900	3,967
rozvoj vlastní osobnosti	13	55	61	67	4,850	4,075	4,700	13,625	4,542
úspěšnost v zaměstnání	14	4	8	29	4,025	2,925	4,200	11,150	3,717
vzdělání	15	20	22	27	3,100	2,975	4,825	10,900	3,633
být užitečný druhým	16	49	53	54	3,650	4,800	3,875	12,325	4,108
koníčky a zájmy	17	24	60	63	4,250	4,625	4,325	13,200	4,400
majetek	18	9	26	28	2,125	2,125	3,750	8,000	2,667
společenská prestiž	19	14	15	16	1,850	3,250	1,225	6,325	2,108
soukromé podnikání	20	10	13	64	4,375	2,525	1,475	8,375	2,792
veřejně prospěšná činno.	21	19	56	58	4,175	1,800	3,175	9,150	3,050
politická angažovanost	22	35	39	52	2,200	3,675	1,200	7,075	2,358
bůh	23	7	65	62	0,425	0,650	4,100	5,175	1,725

Barevné znázornění je opět užito převážně pro kontrolu výzkumníka, kvůli tomu, aby během přepisování velkého množství dat nedošlo k početní chybě, či vynechání některého z výroků.

Z této tabulky vzešlo celkové pořadí hodnot, tak jak jej dle svých odpovědí průměrně určilo 40 respondentů účastnících se tohoto výzkumu. Pořadí je znázorněno

v následující tabulce. Pro srovnání jsou v ní hodnoty seřazeny na základě hodnot součtů i průměrů jednotlivých hodnot, které je samozřejmě stejné.

Tabulka 4 - Pořadí hodnot dle výsledků výzkumu DP

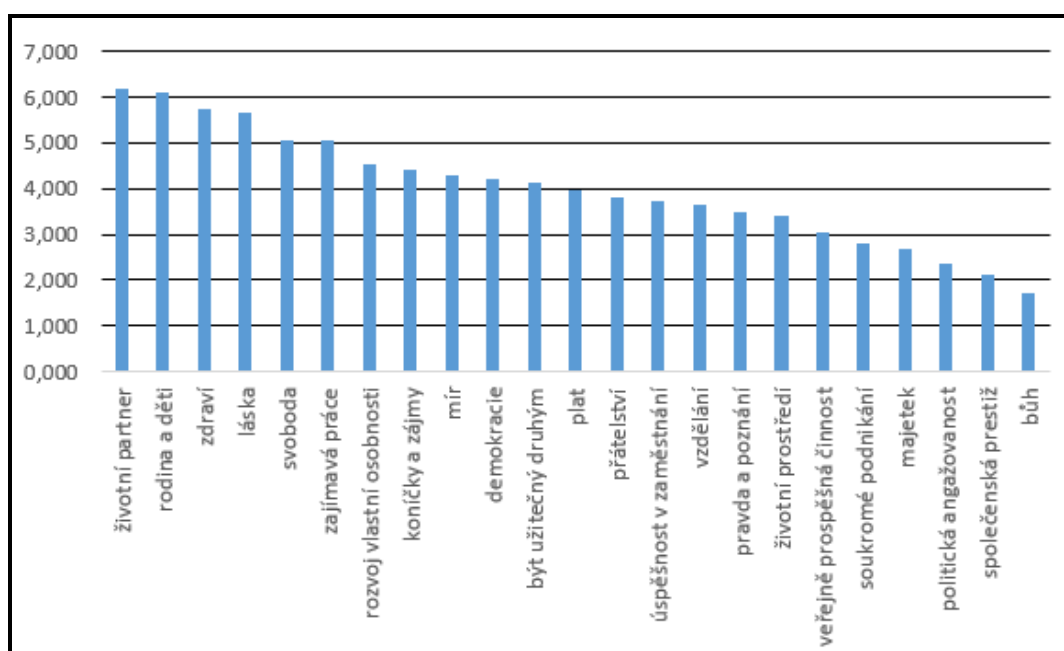
hodnoty	součet		hodnoty	průměr
životní partner	18,550	1.	životní partner	6,183
rodina a děti	18,225	2.	rodina a děti	6,075
zdraví	17,225	3.	zdraví	5,742
láska	16,925	4.	láska	5,642
svoboda	15,125	5.	svoboda	5,042
zajímavá práce	15,125	6.	zajímavá práce	5,042
rozvoj vlastní osobnosti	13,625	7.	rozvoj vlastní osobnosti	4,542
koníčky a zájmy	13,200	8.	koníčky a zájmy	4,400
mír	12,900	9.	mír	4,300
demokracie	12,600	10.	demokracie	4,200
být užitečný druhým	12,325	11.	být užitečný druhým	4,108
plat	11,900	12.	plat	3,967
přátelství	11,400	13.	přátelství	3,800
úspěšnost v zaměstnání	11,150	14.	úspěšnost v zaměstnání	3,717
vzdělání	10,900	15.	vzdělání	3,633
pravda a poznání	10,475	16.	pravda a poznání	3,492
životní prostředí	10,250	17.	životní prostředí	3,417
veřejně prospěšná činnost	9,150	18.	veřejně prospěšná činnost	3,050
soukromé podnikání	8,375	19.	soukromé podnikání	2,792
majetek	8,000	20.	majetek	2,667
politická angažovanost	7,075	21.	politická angažovanost	2,358
společenská prestiž	6,325	22.	společenská prestiž	2,108
bůh	5,175	23.	bůh	1,725

Tato tabulka vznikla použitím posledních dvou sloupců zvýrazněných v předchozí Tabulce č. 3 nadepsaných součet a průměr

Pro větší přehlednost jsou tato data znázorněna ještě v následujícím Grafu č. 1.

Graf 1 - Pořadí hodnot dle výsledků výzkumu DP

Z Tabulky č. 4 a Grafu č. 1 nám jasně vyplývá, jaké hodnoty jsou pro respondenty tohoto výzkumu nejdůležitější a jaké nejméně.

Na prvním místě se navzdory očekávání umístila hodnota *životního partnera*. Další pořadí, kde se na druhém místě umístila *rodina a děti* a na třetím *zdraví*, se do jisté míry shoduje, se standardními výsledky výzkumů v tuzemském prostředí. Čtvrté místo obsadila hodnota *lásky*. Z toho jasně vyplývá, že přední příčky v hodnotovém žebříčku obsadily hodnoty spadající do reprodukční hodnotové orientace, což je v souladu s jednou z mých hypotéz. Oproti tradičním výsledkům výzkumů je velkým překvapením první příčka pro hodnotu *životního partnera*, ta se běžně umísťuje vysoko, ale první místo je neobvyklé.

Překvapivě dobře se umístila hodnota *svobody*, která se dostala před hodnotu *zajímavé práce*, jež bývá běžně umístěna na vyšších příčkách v žebříčku hodnot. Stejně překvapivý je vysoký zájem o uspokojování vlastních *koniček a zájmů*, který se tradičně umísťuje hůře.

Velmi dobře si u odpovídajících studentů vede hodnota *vzdělání*. Skutečnost může být způsobena tím, že odpovídající skupinou jsou právě vysokoškolští studenti, u kterých se smysl pro hodnotu vzdělání přirozeně předpokládá. Běžně si však navzdory tomuto očekávání hodnota *vzdělání* vede ve výzkumech poměrně zle. Například v mém

bakalářském výzkumu se ocitla až na samém dně tabulky i přesto, že tento byl také prováděn na výzkumném vzorku vysokoškolských studentů.

Hodnotou, která se však umístila naprosto dle původního očekávání, je hodnota *Boha*, která se umístila nejhůře. Tuto skutečnost opět predikovala i jedna z mnou stanovených hypotéz. Stejně tak je tomu ve většině výzkumů prováděných na našem území již řadu let. Možné důvody této skutečnosti byly rozebírány již v teoretické části této diplomové práce.

Následující Tabulka č. 5 porovnává výsledky mého výzkumu s výsledky jednoho z výzkumů Petra Saka, který byl prováděn v roce 1996 a jehož respondenti byli ve věkovém rozmezí 15-30 let.

Tabulka 5 - Pořadí hodnot: porovnání výsledků výzkumu DP s výzkumem Petra Saka (Sak, 2000: 98)

hodnoty	Pořadí DP	Tendence	r.	Pořadí SAK	hodnoty
životní partner	1.	<	3	4.	životní partner
rodina a děti	2.	<	5	7.	rodina a děti
zdraví	3.	>	2	1.	zdraví
láska	4.	>	1	3.	láska
svoboda	5.	<	3	8.	svoboda
zajímavá práce	6.	<	4	10.	zajímavá práce
rozvoj vlastní osobnosti	7.	<	6	13.	rozvoj vlastní osobnosti
koníčky a zájmy	8.	<	9	17.	koníčky a zájmy
mír	9.	>	7	2.	mír
demokracie	10.	<	1	11.	demokracie
být užitečný druhým	11.	<	5	16.	být užitečný druhým
plat	12.	=	0	12.	plat
přátelství	13.	>	7	6.	přátelství
úspěšnost v zaměstnání	14.	=	0	14.	úspěšnost v zaměstnání
vzdělání	15.	=	0	15.	vzdělání
pravda a poznání	16.	>	7	9.	pravda a poznání
životní prostředí	17.	>	12	5.	životní prostředí
veřejně prospěšná činnost	18.	<	3	21.	veřejně prospěšná činnost
soukromé podnikání	19.	<	1	20.	soukromé podnikání
majetek	20.	>	2	18.	majetek
politická angažovanost	21.	<	1	22.	politická angažovanost
společenská prestiž	22.	>	3	19.	společenská prestiž
bůh	23.	=	0	23.	bůh

Šipky v prostředním sloupci tendence znázorňují vztah číselných pozic vpravo a vlevo jako větší a menší. Na rozdíl od běžných početních úkonů, zde však hodnota menší značí lepší umístění v žebříčku hodnot.

Čísla ve sloupci označeném r. značí rozdíl, který udává, o kolik příček si daná hodnota polepšila či pohoršila.

Jak můžeme vidět, některé z hodnot mají své pevné místo bez ohledu na dobu, kdy byl výzkum prováděn. Jedná se o hodnoty *plat*, *úspěšnost v zaměstnání*, *vzdělání a Bůh*.

Ve spodní části tabulky hodnoty obecně moc nemigrují, maximálně mezi sebou navzájem na spodních příčkách jsou umístěny hodnoty jako *společenská prestiž*, *politická angažovanost*, *majetek*, *soukromé podnikání* a *veřejně prospěšná činnost*.

Ve středu tabulky si své pozice drží *pravda a poznání*, *vzdělání*, *úspěšnost v zaměstnání*, hodnota *platu*, *užitečnosti druhým* a *demokracie*.

Na předních příčkách figurují klasicky *rodina a děti*, *láska*, *zdraví* a *životní partner*. *Rodina a děti* nebo *životní partner* si však polepšili. *Zdraví* si naopak pohoršilo.

Podle políčka značícího míru rozdílu v pořadí jednotlivých hodnot v obou výzkumech můžeme vidět, že nejvýraznější změny došlo u hodnoty *životního prostředí*, která si pohoršila o celých 12 příček a spadla tak z původně 5. místa až na 17. Zrovna v případě této hodnoty, mě klesající tendence, vzhledem soudobým „ekotrendům“, překvapuje. Další výraznou změnu, tentokrát však k lepšímu, zaznamenala hodnota *koníčků a zájmů*, která se vyšplhala o 9 příček výše ze 17. na 8. pozici. Po sedmi příčkách si pak shodně pohoršily hodnoty *mír*, *přátelství* a *pravda a poznání*.

9.2 Pořadí hodnotových orientací

Pro lepší představu o rozložení důležitosti jednotlivých hodnot přikládám ještě tabulku znázorňující rozdělení hodnot do hodnotových orientací. Příklon k hodnotovým orientacím totiž také velmi pěkně ukazuje, jakým směrem jsou respondenti zaměřeni.

Tabulka 6 - Rozdělení hodnot do hodnotových orientací (Sak, 2000: 78-80) včetně výsledků výzkumu DP

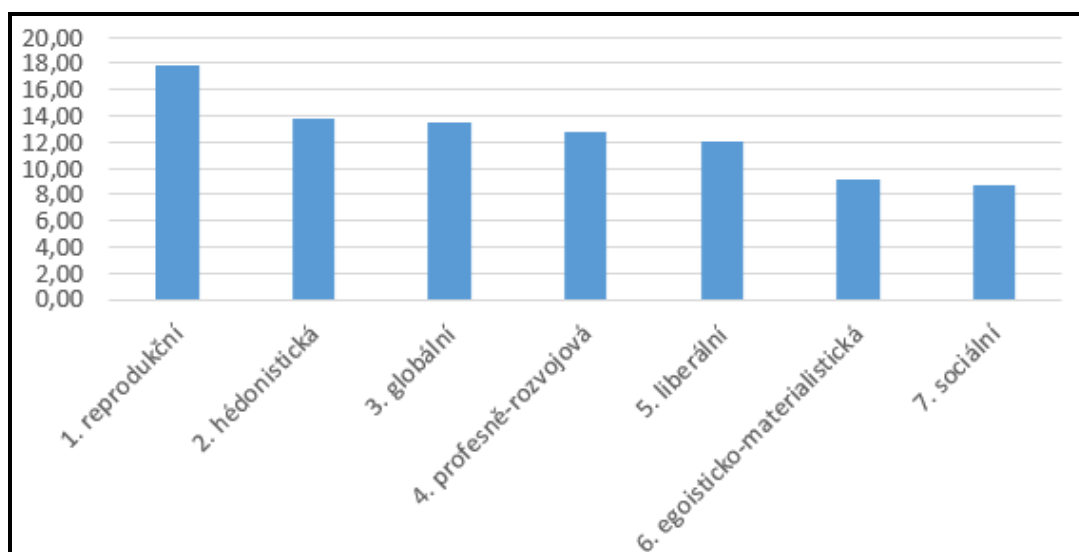
egoisticko-materialistická		profesně-rozvojová		reprodukční	
majetek	8,00	vzdělání	10,90	životní partner	18,55
plat	11,90	rozvoj vlastní osobnosti	13,63	rodina a děti	18,23
společenská prestiž	6,33	zajímavá práce	15,13	láska	16,93
soukromé podnikání	8,38	úspěšnost v zaměstnání	11,15		
úspěšnost v zaměstnání	11,15				
6.	9,15	4.	12,70	1.	17,90

globální		liberální		sociální	
životní prostředí	10,25	svoboda	15,13	veřejně prospěšná činn.	9,15
mír	12,90	demokracie	12,60	politická angažovanost	7,08
zdraví	17,23	soukromé podnikání	8,38	společenská prestiž	6,33
				být užitečný druhým	12,33
3.	13,46	5.	12,03	7.	8,72

hédonistická	
koníčky a zájmy	13,20
přátelství	11,40
láska	16,93
2.	13,84

Zeleně vyznačené hodnoty představují ty hodnoty, které Sak zařadil do vícera hodnotových orientací. Jak bylo popsáno již v teoretické části, 23 hodnot je v rámci hodnotových orientací rozřazeno nerovnoměrně a hodnoty *Boha* a *pravdy a poznání* nejsou zařazeny vůbec nikam.

Graf 2 - Pořadí hodnotových orientací dle výzkumu DP

V červeně označených buňkách je určeno pořadí, v jakém dotazovaní studenti inklinují k jednotlivým hodnotovým orientacím s tím, že pořadovou číslovkou 1. je označena hodnotová orientace, ke které se přiklánějí nejčastěji a znakem 7. ta, která získala nejnižší index, tudíž se k ní přiklánějí nejméně často – nejméně sympatizují s hodnotami, které ji reprezentují.

S velkým předstihem se jednoznačně nejlépe umístila hodnotová orientace *reprodukční*. Po zhlédnutí pořadí jednotlivých hodnot, není tento výsledek nijak překvapivý vzhledem k tomu, že všechny 3 hodnoty zastupující tuto hodnotovou orientaci se umístili do čtvrtého místa. Dostala se mezi ně pouze hodnota zdraví.

Na druhém místě se umístila *hédonistická* hodnotová orientace zastoupená hodnotami koníčků a zájmů, přátelství a láskou. Hodnoty tohoto typu získávají u mladé populace větší význam, než mívali dříve. Z mého osobního pohledu bych předpokládala, že by se u jisté části mladé populace mohly dostat dokonce před hodnoty zastupující reprodukční orientaci. Tento můj subjektivní předpoklad se však s výsledky tohoto výzkumu neslučuje.

Třetí místo obsadila orientace *globální* v zastoupení hodnot životní prostředí, mír a zdraví. Celkový index této orientace značně vylepšila hodnota zdraví, která se přirozeně umístila velmi vysoko. Hodnoty míru si však v porovnání s výzkumy z minulosti vedla také velmi dobře. Například ve výzkumu mé bakalářské práce si mír vedl co do oblíbenosti velice špatně a umístil se na poslední příčce až za vzděláním. Životní prostředí si nevedlo zcela dle mých očekávání a umístilo se relativně špatně. Doufám, že se tento trend do budoucna změní k lepšímu.

Čtvrté místo získaly hodnoty spadající do *profesně-rozvojové* orientace. Patří sem vzdělání, rozvoj vlastní osobnosti, zajímavá práce a úspěšnost v zaměstnání. I těmto hodnotám je v dnešní společnosti zaměřené na kariérní růst přikládána vyšší důležitost než dříve. Z těchto čtyř hodnot je pro studenty nejdůležitější zajímavá práce. Vzhledem ke studovanému oboru tedy jistě ocení rozsáhlé možnosti a různorodost možného uplatnění na trhu práce, ať už napříč sociálními službami, či v jiných sektorech. Rozvoj vlastní osobnosti je pak zejména v sociálních službách podporován formou povinného dalšího vzdělávání v rozsahu minimálně 24 hodin ročně.

Na pátém místě se umístila *liberální* orientace, do níž patří svoboda, demokracie a soukromé podnikání. Nejlépe si z těchto hodnot vedla svoboda, která se v pořadí hodnot samotných umístila na pátém místě z celkového počtu 23. Nejhůře si vedlo soukromé podnikání, které bylo mezi samostatnými hodnotami naopak páté od konce. Studenti Resocializační pedagogiky o něj zjevně nejeví zájem, což mi vzhledem k charakteristice oboru nepřijde nijak zvláštní.

Předposlední místo náleží dle očekávání orientaci *egoisticko-materialistické*, která je zastoupena největším počtem hodnot ze všech zmíněných orientací. Reprezentují ji majetek, plat, společenská prestiž, soukromé podnikání a úspěšnost v zaměstnání. To, že se tato orientace umístí ve spodní části tabulky, bylo jedním z hlavních předpokladů této práce. Domnívala jsem se, že orientace už díky svému názvu, který naznačuje ne příliš prosociální zaměření, a hodnotám, které ji reprezentují, bude pro studenty humanitního oboru méně důležitá.

Co je pro mne však nad míru překvapivé, neočekávané a šokující je poslední místo v celém výčtu hodnotových orientací. Obsadila ho totiž orientace *sociální*, u které jsem očekávala mnohem vyšší index a větší důležitost. Hodnoty politické angažovanosti a společenské prestiže nejsou dle mého soudu ve svém obsahu stěžejní, ale očekávala bych mnohem vyšší důležitost v případě veřejně prospěšné činnosti a potřeby být užitečný druhým. Neočekávala jsem u této hodnotové orientace umístění přímo na nejvyšší příčce, ale byla jsem minimálně přesvědčena o tom, že se umístí lépe než orientace egoisticko-materialistická.

Vzhledem k těmto signifikantním výsledkům je již nyní na první pohled jasné, že se jedna z mých původně stanovených hypotéz nepotvrdí.

Pro porovnání v následující tabulce opět uvádím výsledky výzkumu Petra Saka z roku 1996, který probíhal na výzkumném vzorku ve věku 15-30 let.

Tabulka 7 - Pořadí hodnotových orientací: porovnání výsledků DP s výzkumem Petra Saka (Sak, 2000: 98)

Hodnotová orientace	Pořadí DP	tendence	Pořadí Sak	Hodnotová orientace
Reprodukční	1.	<	2.	Reprodukční
Hédonistická	2.	<	3.	Hédonistická
Globální	3.	>	1.	Globální
Profesně-rozvojová	4.	=	4.	Profesně-rozvojová
Liberální	5.	=	5.	Liberální
Egoisticko-materialistická	6.	=	6.	Egoisticko-materialistická
Sociální	7.	=	7.	Sociální

Jak můžeme v Tabulce č. 7 vidět, pořadí se mírně proměnilo pouze na prvních třech pozicích. Z mého výzkumu vyšla vítězně orientace *reprodukční*, která si tam o jednu příčku polepšila. *Hédonistická* orientace si také vyšplhala o jednu pozici výše. Oproti tomu *globální* hodnotová orientace si pohoršila rovnou o dvě místa a spadla z 1. na 3.

10 Statistické testování a verifikace hypotéz

Pro výzkum této diplomové práce byly stanoveny 3 hypotézy (viz bod 8.2.3 Formulace hypotéz). Na základě zpracování dat získaných pomocí q-metodologie, se tato kapitola věnuje testování těchto předběžně stanovených hypotéz. K jejich ověření byly použity statistické testy. Konkrétně se jednalo o regresní analýzu, dvouvýběrový F-test pro rozptyl, dvouvýběrový t-test s rovností i nerovností rozptylů a dvouvýběrový párový t-test na střední hodnotu. Výpočty byly provedeny za pomoci analytických nástrojů a funkcí v programu Microsoft® Office Excel.

10.1 Hypotéza H1

H1 Studenti RESO se budou k sociální hodnotové orientaci přiklánět výrazně častěji než k egoisticko-materialistické.

Vstupními daty pro tuto hypotézu byly průměry přiřazení se k hodnotám spadajícím do dvou uvažovaných hodnotových orientací u jednotlivých respondentů, v tomto případě do egoisticko-materialistické a do sociální.

Tabulka 8 - Vstupní data pro statistickou verifikaci H1

resp.	ego-mat	soc	resp.	ego-mat	soc
1.	3,533	3,167	21.	3,400	3,000
2.	2,667	3,000	22.	2,733	3,000
3.	2,000	3,500	23.	2,533	2,083
4.	2,667	3,417	24.	3,133	2,583
5.	3,267	1,917	25.	2,733	2,250
6.	3,733	2,333	26.	2,667	3,000
7.	3,133	2,250	27.	3,933	2,833
8.	3,600	3,333	28.	2,000	3,000
9.	2,600	2,750	29.	4,067	3,750
10.	4,000	3,333	30.	3,333	1,750
11.	2,000	3,500	31.	3,867	2,250
12.	3,000	3,167	32.	3,133	3,833
13.	2,200	3,667	33.	2,667	3,833
14.	2,133	3,417	34.	2,933	2,750
15.	2,867	3,667	35.	3,667	2,000
16.	3,067	3,333	36.	3,533	3,167
17.	3,400	2,750	37.	2,933	3,083
18.	3,133	2,917	38.	4,667	2,417
19.	2,533	2,333	39.	3,267	2,833
20.	3,867	2,167	40.	1,400	2,917

Pro testování této hypotézy byla použita zaprvé regresní analýza, která měla za úkol zjistit p-hodnotu. Podle ní lze určit, zda je vztah mezi zkoumanými proměnnými závislý, či nezávislý.

V tomto případě jsou proměnnými číselná ohodnocení důležitosti, udělená respondenty jednotlivým hodnotám, spadajícím na jedné straně do hodnotové orientace egoisticko-materialistické a na straně druhé do orientace sociální.

Regresní analýza určí, zda bude k dalšímu ověřování hypotézy užít párový t-test nebo dvouvýběrový t-test.

Pro regresní analýzu platí, že:

H_{0Ra} : Průměrné hodnocení otázek náležících k egoisticko-materialistické orientaci **není závislé** na průměrném hodnocení otázek náležících k sociální hodnotové orientaci.

H_{ARa} : Průměrné hodnocení otázek náležících k egoisticko-materialistické orientaci **je závislé** na průměrném hodnocení otázek náležících k sociální hodnotové orientaci.

Tabulka 9 - Regresní analýza pro statistickou verifikaci H_1

Regresní statistika H_1								
		0,272						
Násobné R		4874						
Hodnota		0,074						
spolehlivosti R		2494						
Nastavená hodnota		0,049						
spolehlivosti R		8875						
		0,549						
Chyba stř. hodnoty		1279						
Pozorování		40						
ANOVA								
		Rozdíl	SS	MS	F	Významnost F		
Regrese	1		0,9190295	0,91902	3,0477			
			57	9557	72028	0,08893		
Rezidua	38		11,458574	0,30154				
			61	1437				
			12,377604					
Celkem	39		17					
	Koeficienty	Chyba stř. hodnoty	t Stat	Hodnota P	Dolní 95%	Horní 95%	Dolní 95,0%	Horní 95,0%
Hranice	3,597	0,4051785	8,87799	8,3691	2,77693	4,417	2,7769	4,4174
	174	41	7238	9E-11	3	415	33	15
	-	-	-	-	-	-	-	-
Soubor X 1	0,226	0,1297595	1,74578	0,0889	-	0,036	0,4892	0,0361
	532	05	6937	29523	0,48922	152	2	52

Důležitou hodnotou získanou z regresní analýzy je p-hodnota, vyznačena modře. Pro hypotézy H_{0Ra} , H_{ARa} a p-hodnotu ve vzájemných vztazích platí, že:

Pokud je $p < \alpha$, H_{0Ra} se zamítá.

Pokud je $p > \alpha$, H_{0Ra} se nezamítá.

V tomto případě $p \doteq 0,089 > \alpha = 0,05$.

H_{0Ra} tedy **nelze zamítnout**, tudíž musí být přijata. Z toho plyne, že bych měla hypotézu $H1$ dále ověřovat pomocí dvouvýběrového t-testu. Výsledek regresní analýzy byl však velmi těsný, p-hodnota a hladina významnosti α se vzájemně liší pouze o 0,03%. Lze tedy předpokládat, že při trochu vyšším počtu sesbíraných dat, by již bylo možné tušenou závislost statisticky prokázat. Z tohoto důvodu provedu pro ověření raději i párový t-test.

Před výpočtem samotného dvouvýběrového t-testu je nutno provést ještě dvouvýběrový F-test pro rozptyl. Testuje se na hladině významnosti 5% ($\alpha = 0,05$). Na základě jeho výsledků budu schopna určit, zda použít dvouvýběrový t-test s rovností rozptylů nebo nerovností rozptylů.

Platí pro něj, že:

H_{0F} : Předpokládá se **shodnost** rozptylů obou základních souborů.

H_{AF} : Předpokládá se **rozdílnost** rozptylů obou základních souborů.

Tabulka 10 - Dvouvýběrový F-test pro rozptyl pro statistickou verifikaci $H1$

Dvouvýběrový F-test pro rozptyl $H1$		
	<i>Soubor 1</i>	<i>Soubor 2</i>
Stř. hodnota	3,05	2,90625
Rozptyl	0,459202	0,317374
Pozorování	40	40
Rozdíl	39	39
F	1,446878	
P(F<=f) (1)	0,126541	
F krit (1)	1,704465	

Důležitou hodnotou získanou z F-testu je opět p-hodnota, vyznačena modře. Pro hypotézy H_{0F} , H_{AF} a p-hodnotu ve vzájemných vztazích platí, že:

Pokud je $p < \alpha$ H_{0F} se zamítá.

Pokud je $p > \alpha$ H_{0F} se nezamítá.

V tomto případě $p \doteq 0,127 > \alpha = 0,05$.

Vzhledem k tomu, že je $p > \alpha$, H_{0F} se tedy **nezamítá** a musí být přijata. Předpokládá se tedy shodnost rozptylů obou základních souborů a bude tedy použit dvouvýběrový t-test s rovností rozptylů. Dalo by se předpokládat, že při vyšší počtu pozorování by se rozptyly mohly lišit.

Z regresní analýzy nám tedy vyšlo, že by měl být proveden dvouvýběrový t-test, a z výsledků F-testu vyplývá, že konkrétně ten s rovností rozptylů. Výsledky však byly natolik těsné (pouze 0,03%), že hypotézu H_1 raději ověřím ještě provedením dvouvýběrového párového t-testu na střední hodnotu.

Hypotézy jsou pro oba druhy t-testu stejné a jejich znění je následující:

H_{0T} : Mezi přikláněním se respondentů k egoisticko-materialistické hodnotové orientaci a k sociální hodnotové orientaci **není** statisticky významný rozdíl. (Výběry **jsou shodné**.)

H_{AT} : Mezi přikláněním se respondentů k egoisticko-materialistické hodnotové orientaci a k sociální hodnotové orientaci **je** statisticky významný rozdíl. (Výběry **se liší**.)

Tabulka 11 - Dvouvýběrový t-test s rovností rozptylů pro statistickou verifikaci H_1

Dvouvýběrový t-test s rovností rozptylů H_1		
	<i>Soubor 1</i>	<i>Soubor 2</i>
Stř. hodnota	3,05	2,90625
Rozptyl	0,459202279	0,317374466
Pozorování	40	40
Společný rozptyl	0,388288373	
Hyp. rozdíl stř. hodnot	0	
Rozdíl	78	
t Stat	1,031681537	
P(T<=t) (1)	0,15270485	Jednostranný
t krit (1)	1,664624645	
P(T<=t) (2)	0,3054097	Dvoustranný
t krit (2)	1,990847069	

Důležitou hodnotou získanou z t-testu je p-hodnota vyznačena červeně, v tomto případě konkrétně hodnota $P(T \leq t)$ (2) pro dvoustranný t-test.

Pro hypotézy H_{0T} , H_{AT} a p-hodnotu ve vzájemných vztazích platí, že:

Pokud je $p < \alpha$ H_{0T} se zamítá.

Pokud je $p > \alpha$ H_{0T} se nezamítá.

V tomto případě $p \doteq 0,305 > \alpha = 0,05$.

H_{0T} se tedy **nezamítá**, jinými slovy výběry **jsou shodné**, není mezi nimi statisticky významný rozdíl. I když tedy z výsledků na první pohled vidíme, že index egoisticko-materialistické orientace je vyšší než orientace sociální, rozdíl mezi těmito hodnotami není natolik velký, aby mohla být statisticky prokázána jeho významnost.

Vzhledem k tomu o kolik vyšší p-hodnota vyšla, by se při vyšším počtu pozorování mohlo teoreticky stát, že by došlo k otočení dat a sociální hodnotová orientace by nabyla vyššího indexu.

Pro další ověření H_1 použijí ještě dvouvýběrový párový t-test na střední hodnotu. Pokud budou jeho výsledky stejné jako výsledky předešlého dvouvýběrového t-testu s rovností rozptylů, můžeme rozhodnout o pravdivosti hypotézy H_1 s ještě větší určitostí.

Tabulka 12 - Dvouvýběrový párový t-test na střední hodnotu pro statistickou verifikaci H_1

Dvouvýběrový párový t-test na střední hodnotu H_1		
	<i>Soubor 1</i>	<i>Soubor 2</i>
Stř. hodnota	3,05	2,90625
Rozptyl	0,459202279	0,317374466
Pozorování	40	40
Pears. korelace	-0,272487412	
Hyp. rozdíl stř. hodnot	0	
Rozdíl	39	
t Stat	0,916225512	
$P(T \leq t)$ (1)	0,182589815	Jednostranný
t krit (1)	1,684875122	
$P(T \leq t)$ (2)	0,36517963	Dvoustranný
t krit (2)	2,02269092	

Pro hypotézy H_{0T} , H_{AT} a p -hodnotu ve vzájemných vztazích opět platí, že:

Pokud je $p < \alpha$ H_{0T} se zamítá.

Pokud je $p > \alpha$ H_{0T} se nezamítá.

S výsledkem $p \doteq 0,365 > \alpha = 0,05$ jsme tedy dospěly ke stejnému závěru jako v předchozím dvouvýběrovém t -testu s rovností rozptylů. H_{0T} se **nezamítá**, jinými slovy výběry **jsou shodné**, není mezi nimi statisticky významný rozdíl.

Závěr *H1*: Mezi přikláněním se respondentů k egoisticko-materialistické hodnotové orientaci a k sociální hodnotové orientaci **není** statisticky významný rozdíl.

H1 v původním znění „Studenti RESO se budou k sociální hodnotové orientaci přiklánět výrazně častěji než k egoisticko-materialistické.“ se nepotvrdila a byla tedy zamítnuta.

10.2 Hypotéza H2

H2 Studenti RESO se budou výrazně častěji přiklánět k reprodukční hodnotové orientaci než k sociální hodnotové orientaci.

Vstupními daty pro tuto hypotézu byly průměry přiklánění se k hodnotám spadajícím do dvou uvažovaných hodnotových orientací u jednotlivých respondentů, v tomto případě do reprodukční a do sociální.

Tabulka 13 - Vstupní data pro statistickou verifikaci H2

resp.	repro	soc	resp.	repro	soc
1.	5,000	3,167	21.	5,000	3,000
2.	6,778	3,000	22.	5,556	3,000
3.	6,111	3,500	23.	6,444	2,083
4.	6,667	3,417	24.	7,111	2,583
5.	6,444	1,917	25.	5,111	2,250
6.	4,778	2,333	26.	6,778	3,000
7.	6,778	2,250	27.	5,778	2,833
8.	6,000	3,333	28.	5,444	3,000
9.	6,000	2,750	29.	4,000	3,750
10.	5,444	3,333	30.	4,889	1,750
11.	6,111	3,500	31.	6,333	2,250
12.	5,556	3,167	32.	6,111	3,833
13.	7,333	3,667	33.	5,889	3,833
14.	6,222	3,417	34.	6,222	2,750
15.	6,222	3,667	35.	6,444	2,000
16.	6,444	3,333	36.	5,000	3,167
17.	6,000	2,750	37.	5,444	3,083
18.	6,444	2,917	38.	5,778	2,417
19.	6,222	2,333	39.	7,000	2,833
20.	5,333	2,167	40.	6,444	2,917

Pro testování této hypotézy byl zvolen stejný postup jako u hypotézy *H1*. Nejprve byla použita regresní analýza ke zjištění p-hodnoty. Podle ní lze určit, zda je vztah mezi zkoumanými proměnnými závislý nebo nezávislý. V tomto případě jsou proměnnými číselná ohodnocení důležitosti, udělená respondenty jednotlivým hodnotám, spadajícím na jedné straně do hodnotové orientace reprodukční a na straně druhé do orientace sociální.

Regresní analýza určí, zda bude k dalšímu ověřování hypotézy užít párový t-test nebo dvouvýběrový t-test.

Pro regresní analýzu platí, že:

H_{0Ra} : Průměrné hodnocení otázek náležících k reprodukční orientaci **není závislé** na průměrném hodnocení otázek náležících k sociální hodnotové orientaci.

H_{ARa} : Průměrné hodnocení otázek náležících k reprodukční orientaci **je závislé** na průměrném hodnocení otázek náležících k sociální hodnotové orientaci.

Tabulka 14 - Regresní analýza pro statistickou verifikaci H_2

Regresní statistika H_2								
Násobné R	0,00498							
Hodnota	3174							
spolehlivosti R	2,4832E-05							
Nastavená hodnota	0,02629							
spolehlivosti R	0304							
Chyba stř. hodnoty	0,72823							
Pozorování	8429							
	40							
ANOVA								
	Rozdíl	SS	MS	F	Významnost F			
Regrese	1	0,0005004	0,0005	0,0009	0,97565			
Rezidua	38	20,152585	0,53	4364	463			
Celkem	39	20,153086	0,517					
	Koeficienty	Chyba stř. hodnoty	t Stat	Hodnota P	Dolní 95%	Horní 95%	Dolní 95,0%	Horní 95,0%
Hranice	5,98514	0,6124934	9,77	6,4599	4,74521	7,2250	4,7452	7,2250
	6223	63	1772	7E-12	8032	74415	18032	74415
	-	-	-	-	-	-	-	-
Soubor X 1	0,00635	0,2069928	0,03	0,9756	0,42539	0,4126	0,4253	0,4126
	8557	28	072	5463	363	76516	9363	76516

Důležitou hodnotou získanou z regresní analýzy je p-hodnota vyznačena modře. Pro hypotézy H_{0Ra} , H_{ARa} a p-hodnotu ve vzájemných vztazích platí, že:

Pokud je $p < \alpha$, H_{0Ra} se zamítá.

Pokud je $p > \alpha$, H_{0Ra} se nezamítá.

V tomto případě $p \doteq 0,976 > \alpha = 0,05$.

H_{0Ra} tedy **nelze zamítnout**, tudíž musí být přijata. Závislost se prokázat nepodařilo. Z toho plyne, že bych měla hypotézu H_2 dále ověřovat pomocí dvouvýběrového t-testu. Výsledek regresní analýzy vyšel s mnohem větším rozdílem než v předchozím příkladu, postačí zde tedy ověření pouze jedním druhem t-testu.

Před výpočtem samotného dvouvýběrového t-testu je nutno provést ještě dvouvýběrový F-test pro rozptyl. Testuje se na hladině významnosti 5% ($\alpha = 0,05$). Na základě jeho výsledků budu schopna určit, zda použít dvouvýběrový t-test s rovností rozptylů nebo nerovností rozptylů.

Platí pro něj, že:

H_{0F} : Předpokládá se **shodnost** rozptylů obou základních souborů.

H_{AF} : Předpokládá se **rozdílnost** rozptylů obou základních souborů.

Tabulka 15 - Dvouvýběrový F-test pro rozptyl pro statistickou verifikaci H_2

Dvouvýběrový F-test pro rozptyl H_2		
	<i>Soubor 1</i>	<i>Soubor 2</i>
Stř. hodnota	5,966667	2,906250
Rozptyl	0,516746	0,317374
Pozorování	40,000000	40,000000
Rozdíl	39,000000	39,000000
F	1,628190	
P(F<=f) (1)	0,066155	
F krit (1)	1,704465	

Důležitou hodnotou získanou z F-testu je opět p-hodnota vyznačena modře. Pro hypotézy H_{0F} , H_{AF} a p-hodnotu ve vzájemných vztazích platí, že:

Pokud je $p < \alpha$ H_{0F} se zamítá.

Pokud je $p > \alpha$ H_{0F} se nezamítá.

V tomto případě $p \doteq 0,066 > \alpha = 0,05$.

Vzhledem k tomu, že je $p > \alpha$, H_{0F} se tedy **nezamítá** a musí být přijata. Předpokládá se tedy shodnost rozptylů obou základních souborů a bude tedy použit dvouvýběrový t-test s rovností rozptylů. Vzhledem k malému rozdílu pouze 0,01%, použijí opět pro ověření i druhý statistický test, který před F-testem přicházel v úvahu, v tomto případě tedy dvouvýběrový t-test s nerovností rozptylů.

Hypotézy jsou pro oba druhy t-testu stejné a jejich znění je následující:

H_{0T} : Respondenti se přiklání k reprodukční hodnotové orientaci **ve stejné míře** jako k sociální hodnotové orientaci.

H_{AT} : Respondenti se přiklání k reprodukční hodnotové orientaci **ve větší míře** než k sociální hodnotové orientaci.

Tabulka 16 - Dvouvýběrový t-test s rovností rozptylů pro statistickou verifikaci H_2

Dvouvýběrový t-test s rovností rozptylů H_2		
	<i>Soubor 1</i>	<i>Soubor 2</i>
Stř. hodnota	5,966666667	2,90625
Rozptyl	0,516745806	0,317374466
Pozorování	40	40
Společný rozptyl	0,417060136	
Hyp. rozdíl stř. hodnot	0	
Rozdíl	78	
t Stat	21,19318436	
P(T<=t) (1)	2,10633E-34	Jednostranný
t krit (1)	1,664624645	
P(T<=t) (2)	4,21265E-34	Dvoustranný
t krit (2)	1,990847069	

Důležitou hodnotou získanou z t-testu je p-hodnota vyznačena modře, v tomto případě konkrétně hodnota P(T<=t) (1) pro jednostranný t-test (protože v hypotéze porovnáváme, že se k jedné hodnotové orientaci respondenti přiklánějí ve větší míře).

Hodnota v modrém poli vyšla 2,10633E-34. Po přepočtu $2 \cdot 10^{(-34)}$ tedy vyjde číslo 0,00000000000000000000000000000000000210633.

Pro hypotézy H_{0T} , H_{AT} a p-hodnotu ve vzájemných vztazích platí, že:

Pokud je $p < \alpha$ H_{0T} se zamítá.

Pokud je $p > \alpha$ H_{0T} se nezamítá.

V tomto případě $p \doteq 0,000 < \alpha = 0,05$.

H_{0T} se tedy **zamítá**, jinými slovy výběry **jsou různé**, a je mezi nimi statisticky významný rozdíl. To, co z výsledků vidíme na první pohled, že index reprodukční orientace je vyšší než orientace sociální, se nám tedy podařilo potvrdit i statisticky.

Pro další ověření H_2 použijí ještě dvouvýběrový t-test s nerovností rozptylů. Pokud budou jeho výsledky stejné jako výsledky předešlého dvouvýběrový t-testu s rovností rozptylů, můžeme rozhodnout o pravdivosti hypotézy H_2 s ještě větší určitostí.

Tabulka 17 - Dvouvýběrový t-test s nerovností rozptylů pro statistickou verifikaci H_2

Dvouvýběrový t-test s nerovností rozptylů H_2		
	<i>Soubor 1</i>	<i>Soubor 2</i>
Stř. hodnota	5,966666667	2,90625
Rozptyl	0,516745806	0,317374466
Pozorování	40	40
Hyp. rozdíl stř. hodnot	0	
Rozdíl	74	
t Stat	21,19318436	
P(T<=t) (1)	1,85942E-33	Jednostranný
t krit (1)	1,665706893	
P(T<=t) (2)	3,71885E-33	Dvoustranný
t krit (2)	1,992543495	

Pro hypotézy H_{0T} , H_{AT} a p-hodnotu ve vzájemných vztazích znovu platí, že:

Pokud je $p < \alpha$ H_{0T} se zamítá.

Pokud je $p > \alpha$ H_{0T} se nezamítá

Opět bereme v úvahu p-hodnotu vyznačenou modře pro jednostranný t-test. Znovu musíme hodnotu 1,85942E-33 vynásobit dle vzoru na 0,00000000000000000000000000000018.

S výsledkem $p \doteq 0,000 < \alpha = 0,05$ jsme dospěly ke stejnému závěru jako v předchozím dvouvýběrovém t-testu s rovností rozptylů. H_{0T} se tedy **zamítá**, a přijímá se alternativní hypotéza H_{AT} , která tvrdí, že respondenti se přiklání k reprodukční hodnotové orientaci **ve větší míře** než k sociální hodnotové orientaci.

Závěr *H2*: Respondenti se přiklání k reprodukční hodnotové orientaci **ve větší míře** než k sociální hodnotové orientaci.

H2 v původním znění „*Studenti RESO se budou výrazně častěji přiklánět k reprodukční hodnotové orientaci než k sociální hodnotové orientaci.*“ se potvrdila a byla tedy přijata.

10.3 Hypotéza H3

H3 Předpokládám, že hodnota Boha bude pro studenty méně důležitá než všechny ostatní hodnoty.

I v případě této hypotézy můžeme použít stejných postupů jako u ověřování dvou hypotéz předešlých. Vstupními daty pro tuto hypotézu jsou totiž průměry výroků zastupujících hodnotu Boha a proti nim stojí průměry výroků všech ostatních hodnot.

Tabulka 18 - Vstupní data pro statistickou verifikaci H3

resp.	bůh	ostatní	resp.	bůh	ostatní
1.	2,333	4,076	21.	0,667	4,121
2.	0,333	4,167	22.	2,333	4,091
3.	2,000	4,091	23.	1,667	4,121
4.	1,000	4,136	24.	1,000	4,045
5.	1,000	4,136	25.	0,667	4,136
6.	2,333	4,076	26.	0,333	4,152
7.	2,667	4,061	27.	1,000	4,076
8.	2,333	4,076	28.	2,667	4,106
9.	0,667	4,152	29.	4,667	4,136
10.	2,000	4,091	30.	1,333	4,152
11.	2,000	4,091	31.	1,333	4,167
12.	1,333	4,121	32.	2,000	4,136
13.	2,000	4,091	33.	3,667	4,061
14.	1,667	4,106	34.	1,667	3,970
15.	1,000	4,136	35.	1,000	4,121
16.	1,333	4,121	36.	2,333	4,121
17.	2,000	4,091	37.	1,000	4,091
18.	1,333	4,121	38.	0,667	4,015
19.	3,000	4,045	39.	2,000	4,106
20.	1,000	4,136	40.	3,667	4,136

Testování této hypotézy proběhlo opět za užití regresní analýzy, která měla za úkol zjistit p-hodnotu. Podle ní byl určen vztah mezi proměnnými. V tomto případě jsou proměnnými číselná ohodnocení důležitosti, udělená respondenty výroků spojeným s hodnotou Boha a proti nim stojí průměrná hodnocení všech ostatních výroků.

Regresní analýza určí, zda bude k dalšímu ověřování hypotézy užit párový t-test nebo dvouvýběrový t-test.

Pro regresní analýzu platí, že:

H_{0Ra} : Bodové hodnocení výroků spojených s hodnotou Boha **nezávisí** na bodovém hodnocení výroků souvisejících s ostatními hodnotami.

H_{ARa} : Bodové hodnocení výroků spojených s hodnotou Boha **závisí** na bodovém hodnocení výroků souvisejících s ostatními hodnotami.

Tabulka 19 - Regresní analýza pro statistickou verifikaci H3

Regresní statistika H3							
Násobné R	1						
Hodnota							
spolehlivosti R	1						
Nastavená hodnota							
spolehlivosti R	1						
	8,6558						
Chyba stř. hodnoty	7E-15						
Pozorování	40						
ANOVA							
	Rozdíl	SS	MS	F	Významnost F		
Regrese	1	35,308333	35,308	4,7125 4E+29	0		
Rezidua	38	2,84712E-27	7,4924 2E-29				
Celkem	39	35,308333					
	Koeficienty	Chyba stř. hodnoty	Hodnota P	Dolní 95%	Horní 95%	Dolní 95,0%	Horní 95,0%
Hranice	92	1,31511E-13	6,9955 9E+14	0	92	92	92
Soubor X 1	-22	3,20476E-14	6,8648E+14	0	-22	-22	-22

Z regresní analýzy jsme chtěli získat p-hodnotu, která je zde vyznačena modře. P-hodnota vyšla v tabulce 0, což udává naprostou závislost. Pro vysvětlení na tomto konkrétním případě: pokud víme, že výroky spojené s hodnotou Boha byly nejčastěji hodnoceny nízkými bodovými ohodnoceními např. 0, 1 nebo 2, závisle na tom museli ostatní bodová hodnocení 3-8 v plné míře získat ostatní výroky spojené s jinými hodnotami.

Pro hypotézy H_{0Ra} , H_{ARa} a p-hodnotu ve vzájemných vztazích platí, že:

Pokud je $p < \alpha$, H_{0Ra} se zamítá.

Pokud je $p > \alpha$, H_{0Ra} se nezamítá.

V tomto případě $p \doteq 0 < \alpha = 0,05$.

H_{0Ra} tedy musíme **zamítnout**. Platí tedy alternativní hypotéza H_{ARa} , která říká, že bodové hodnocení výroků spojených s hodnotou Boha **závisí** na bodovém hodnocení výroků souvisejících s ostatními hodnotami.

Z toho plyne, že bych měla hypotézu $H3$ dále ověřovat dvouvýběrovým párovým t-test na střední hodnotu.

Platí pro něj, že:

H_{0T} : Respondenti se přiklání k hodnotě Boha **stejně** jako k ostatním hodnotám.

H_{AT} : Respondenti se přiklání k hodnotě Boha **méně než** k ostatním hodnotám.

Tabulka 20 - Dvouvýběrový párový t-test na střední hodnotu pro statistickou verifikaci $H3$

Dvouvýběrový párový t-test na střední hodnotu $H3$		
	<i>Soubor 1</i>	<i>Soubor 2</i>
Stř. hodnota	5,966666667	2,90625
Rozptyl	0,516745806	0,317374466
Pozorování	40	40
Pears. korelace	-0,004983174	
Hyp. rozdíl stř. hodnot	0	
Rozdíl	39	
t Stat	21,14209559	
P(T<=t) (1)	2,86021E-23	Jednostranný
t krit (1)	1,684875122	
P(T<=t) (2)	5,72041E-23	Dvoustranný
t krit (2)	2,02269092	

Důležitou hodnotou získanou z t-testu je znovu p-hodnota, v tomto případě ta, která je vyznačena modře (v hypotéze určujeme, že se k hodnotě Boha respondenti přiklání méně než k ostatním). V tomto případě konkrétně hodnota $P(T \leq t) (1)$ pro jednostranný t-test. Hodnota je opět v buňce zapsána jako 2,86021E-23, takže její skutečná podoba je 0,0000000000000000000000286021.

Pro hypotézy H_{0T} , H_{AT} a p-hodnotu ve vzájemných vztazích platí, že:

Pokud je $p < \alpha$ H_{0T} se zamítá.

Pokud je $p > \alpha$ H_{0T} se nezamítá.

V tomto případě $p \doteq 0,000 < \alpha = 0,05$.

H_{0T} se tedy **zamítá** a bude přijata alternativní hypotéza H_{AT} , která tvrdí, že respondenti se přiklání k hodnotě Boha **méně než** k ostatním hodnotám. Tento očekávaný výsledek se nám tedy podařilo potvrdit i statisticky, rozdíl je tedy statisticky významný.

Závěr *H3*: Respondenti se přiklání k hodnotě Boha **méně než** k ostatním hodnotám.

H3 v původním znění „Předpokládám, že hodnota Boha bude pro studenty méně důležitá než všechny ostatní hodnoty.“ se potvrdila a byla tedy přijata.

11 Závěr praktické části

Na základě získaných dat zpracovávaných ve výzkumu vzešly odpovědi na výzkumné otázky takto:

Respondenti se nejčastěji přiklánějí k hodnotám reprezentujícím reprodukční hodnotovou orientaci. Ta je zastoupena hodnotami životní partner, rodina a děti a láska. Tyto výsledky jsou obdobné jako výsledky dříve provedených výzkumů na našem území. Do jisté míry se shodují i s pořadím hodnot většinové populace, tedy nejen s údaji vyzkoumanými na studentech.

V souvislosti s první výzkumnou otázkou týkající se hodnotových orientací, mě velice mrzí, že se nepotvrdila moje hypotéza $H1$, která předpokládala inklinaci studentů Resocializační pedagogiky k sociální hodnotové orientaci. Nejen, že se mi nepodařilo potvrdit mou hypotézu, že si sociální hodnotová orientace povede v konečném součtu lépe než egoisticko-materialistická, ale naopak mi z výzkumu vyšlo, že si sociální orientace stojí ze všech orientací nejhůře. Tím byla vyvrácena i moje původní premisa, že jsou studenti našeho oboru zaměřeni prosociálně a vlastně byla kompletně zborcena

původní idea, která mě k tomuto výzkumu přivedla. Toto zjištění bylo bezesporu největším překvapením mého výzkumu.

I další hypotéza H2 je spojena s první výzkumnou otázkou. Tato hypotéza předpokládala dle tuzemských standardů umístění reprodukční orientace před orientací sociální. Domnívala jsem se ovšem, že se tato hypotéza statisticky nepotvrdí, protože rozdíl mezi indexy těchto orientací nebude statisticky významný. Opak byl pravdou. Tato hypotéza se mi s drtivou přesností potvrdila. Znovu upozorňuji, že jsem neočekávala, že sociální orientaci čeká takový propad.

Druhá výzkumná otázka si ukládala za cíl zjistit, jaké konkrétní hodnoty jsou pro respondenty nejdůležitější. Z výsledků vzniklo pořadí hodnot, které na nejvyšších i nejnižších příčkách opět do značné míry odpovídá výsledkům podobných šetření. Jistá variabilita se dá pozorovat pouze ve střední části tabulky. Konkrétní pořadí hodnot je životní partner a za ním v těsném závěsu rodina a děti. S lehkou ztrátou za nimi následují zdraví a láska. S větší odchylkou žebříček pokračuje svobodou a zajímavou prací, které jsou s dalším větším rozstupem následovány dalšími hodnotami.

Poslední, třetí, výzkumná otázka měla odhalit, kde na hodnotovém žebříčku studentů figuruje hodnota Boha. Bůh se přesně dle očekávání umístil na samém dně hodnotové škály a potvrdila se mi tím i má třetí hypotéza H3, která tušila, že bude pro respondenty tato hodnota méně důležitá, než všechny ostatní.

Hlavní i veškeré dílčí cíle práce byly beze zbytku dosaženy a podařilo se potvrdit dvě ze tří stanovených hypotéz. Výzkum se zdařil nad očekávání a jeho výsledky, ač mnohdy překvapující, přinesly zajímavá zjištění.

Závěr

Tato diplomová práce se zabývala výzkumem tématu hodnot a hodnotových orientací. Téma práce jsem si zvolila již po druhé, protože mě tato tematika zajímá, baví a její výzkumné zdroje jsou téměř nevyčerpatelné. Vždy se dají najít nějaké nové způsoby, nové přístupy a nová specifika v oblasti zkoumání hodnot. Každý vidí pod těmito pojmy něco jiného a všichni jsme s touto problematikou v neustálém kontaktu, aniž bychom o tom věděli.

Na základě teoretického ukotvení v první části práce byla v praktické části popsána realizace vlastního empirického výzkumu. Toto šetření bylo realizováno prostřednictvím výzkumného nástroje q-metodologie. Ta je velice zajímavá, ale poměrně málo užívaná, proto musí přiznat, že její metodické uchopení i realizace mají svá úskalí. Byla provedena na 40 studentech oboru Resocializační pedagogika Univerzity Pardubice. Jednalo se o záměrně vybraný vzorek, pro nějž byl výzkum určen již od prvopočátku.

Z výzkumu vzešly výsledky, které v mnohém korespondují s výsledky dalších výzkumů na toto téma. Jak však bylo řečeno výše, možností zkoumání hodnot je nepřeberné množství a každý výzkum je jiný, protože v oblasti hodnot figuruje velké množství možných proměnných. Byly splněny všechny stanovené cíle, zodpovězeny výzkumné otázky a potvrzeny dvě ze tří hypotéz. Z těchto důvodů považuji výzkum za úspěšný.

Díky této diplomové práci jsem měla možnost opět se vrátit k tématu hodnot a nahlédnout na něj z mnoha nových, jiných úhlů. Výsledky výzkumu jsou spíše zajímavé než užitečné, ale zajisté by se z nich daly vyčíst zajímavé informace o studentech oboru i o oboru samotném. Téma hodnot si bezesporu zaslouží větší pozornost, než se mu dostává. Osobně vím, že díky hlubšímu proniknutí do problematiky, nahlížím důležitost hodnot i v běžném životě jinak než dřív. Pokud bych měla ještě někdy v životě něco zkoumat, s radostí bych se k hodnotám vrátila.

Seznam literatury

CAKIRPALOGLU, P. *Psychologie hodnot*. Olomouc: Votobia, 2004. 427 s. ISBN 80-7220-195-6.

DOROTÍKOVÁ, S. *Filosofie hodnot – problémy lidské existence, poznání a hodnocení*. Praha: Pedagogická fakulta University Karlovy v Praze, 1998. 162 s. ISBN 80-86039-79-X.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Bratislava: Univerzita Komenského, 1999. 236 s. ISBN 80-223-1342-4.

HAVRDOVÁ, Z. *Hodnoty v prostředí sociálních a zdravotních služeb*. Praha: Fakulta humanitních studií, 2010. 208 s. ISBN 978-80-87398-06-7.

HORÁK, J. *Škola a hodnotová orientace dětí a mládeže*. Liberec: TU v Liberci, 1997. 81 s. ISBN 80-7083-257-6.

CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. 288 s. ISBN 80-7178-535-0.

JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 2. vydání. Praha: Portál, 2007. 288 s. ISBN 978-80-7367-269-0.

KUČEROVÁ, S. *Člověk, hodnoty, výchova*. Prešov: ManaCon, 1996. 231 s. ISBN 80-85668-34-3.

NEFF, V. *Filosofický slovník pro samouky neboli Antigorgias*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1993. 440 s. ISBN 80-204-0383-3.

PATTINSON, S.; PILL, R. *Values in Professional Practice: lessons for health, social care and other professionals*. Oxford, San Francisco: Radcliffe Medical Press, 2004. 231 s. ISBN 1-85775-818-8.

PRUDKÝ, L. a kol. *Inventura hodnot, výsledky sociologických výzkumů hodnot ve společnosti České republiky*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. 341 s. ISBN 978_80-200-1751-2.

RABUŠIC, L. *České hodnoty 1991-1999*. Brno: Masarykova univerzita, 2001. 176 s. ISBN 80-210-2623-5.

SAK, P. *Proměny české mládeže*. 1. vyd. Praha: Petrklíč, 2000. 291 s. ISBN 80-7229-042-8.

VÝROST, J.; SLAMĚNÍK, I. *Sociální psychologie*. 2. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2008. 408 s. ISBN 978-80-247-1428-8.

WATTS, S.; STENNER, P. *Doing Q Methodological Research: theory, method and interpretation*. London: Sage, 2012. 237 s. ISBN 978-1-84920-415-6.

Další zdroje

Česká asociace streetwork, z.s., 2019, [online].

Dostupné z: <https://www.streetwork.cz/stranka/2392/co-je-cas> [citace 24.3.2019]

ĎATKO, I. *Resocializační pedagogika I.* Pardubice: Univerzita Pardubice, 2017. Přednáška. Formou vlastních zápisků.

Etický kodex sociálních pracovníků ČR – více zdrojů pro srovnání [online]

http://www.apsscr.cz/ckfinder/userfiles/files/Etick%C3%BD%20kodex_Profesn%C3%A D%20svaz_verII.pdf [citace 24.3.2019]

https://www.mestoprosec.cz/sites/default/files/35_eticky_kodex_ps_0.pdf

[citace 24.3.2019]

<http://socialnirevue.cz/item/eticky-kodex-socialnich-pracovniku-ceske-republiky>

[citace 24.3.2019]

Fakulta Jana Amose Komenského Karviná, 2019, [online]

Dostupné z: <http://pedagogikakarvina.cz/resocializace-5/> [citace 24.3.2019]

HAVLÍČKOVÁ, M. *Hodnotové orientace současných vysokoškolských studentů a jejich vztah k jiným osobnostním a kognitivním strukturám.* Brno, 2008. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Prof. PhDr. Marek Blatný, CSc. [online]

Dostupné z: https://is.muni.cz/th/z6u3m/Schwartz_Values_Havlickova_final.pdf

[citace 24.3.2019]

KVÍČERA, P. *Hodnoty mládeže s delikventním chováním.* Zlín, 2014. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Vedoucí práce Mgr. Eva Machů, Ph.D. [online]

Dostupné z:

http://digilib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/28405/kv%C3%AD%C4%8Dera_2014_dp.pdf?sequence=1&isAllowed=y [citace 24.3.2019]

KUBRICKÝ, J. *Jedno řešení elektronické Q metodologie.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. Trendy ve vzdělávání 2011. Informační a komunikační technologie a didaktika ICT. [online] Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/296933096_Jedno_z_reseni_elektronicke_Q_metodologie [citace 24.3.2019]

NEUMANNOVÁ, O. *Hodnotový systém vysokoškolských studentů - porovnání České republiky a Estonska*. Pardubice: 2017. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice. Vedoucí práce Mgr. Lucie Hájková. [online] Dostupné z:

https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/68886/NeumannovaO_HodnotovySystem_LH_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y [citace 24.3.2019]

Prostor plus o.p.s., 2019, [online].

Dostupné z: <https://www.prostor-plus.cz/> [citace 24.3.2019]

SCHLESINGEROVÁ, L. *Hodnotová orientace VŠ studentů*. Brno, 2010. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Mgr. Martin Sedláček, Ph.D. [online]

Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/wesbj/1.KONCEPT.pdf> [citace 24.3.2019]

Univerzita Pardubice, 2019, [online]. Dostupné z:

1 – uznání odborné způsobilosti k výkonu povolání sociálního pracovníka dle zákona č. 108/2006 Sb. Dostupné z:

https://ff.upce.cz/sites/default/files/public/luva3059/posuzovani_vzdelani.pdf

[citace 24.3.2019]

2 – informace o oboru. Dostupné z:

<https://ff.upce.cz/ff/kvv/resopedagog/informace.html> [citace 24.3.2019]

ZAGATA, L. *Aplikace Q metodologie v sociologickém empirickém výzkumu: studie českého ekologického zemědělství*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická, Katedra sociologie, 2008. 22 s. (Working Paper No. 08-01). [online]

Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/16855/1/Zagata.pdf>

[citace 24.3.2019]

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Baterie hodnot dle Petra Saka (2000: 69-74, 98) - vlastní zpracování	22
Tabulka 2 - Vlastní dělení hodnot dle Petra Saka - vlastní zpracování	28
Tabulka 3 - Přiřazení q-typů a jejich výsledného bodového hodnocení k náležitým hodnotám.....	46
Tabulka 4 - Pořadí hodnot dle výsledků výzkumu DP	47
Tabulka 5 - Pořadí hodnot: porovnání výsledků výzkumu DP s výzkumem Petra Saka (Sak, 2000: 98).....	49
Tabulka 6 - Rozdělení hodnot do hodnotových orientací (Sak, 2000: 78-80) včetně výsledků výzkumu DP	51
Tabulka 7 - Pořadí hodnotových orientací: porovnání výsledků DP s výzkumem Petra Saka (Sak, 2000: 98)	54
Tabulka 8 - Vstupní data pro statistickou verifikaci H1	55
Tabulka 9 - Regresní analýza pro statistickou verifikaci H1	56
Tabulka 10 - Dvouvýběrový F-test pro rozptyl pro statistickou verifikaci H1	57
Tabulka 11 - Dvouvýběrový t-test s rovností rozptylů pro statistickou verifikaci H1.....	58
Tabulka 12 - Dvouvýběrový párový t-test na střední hodnotu pro statistickou verifikaci H1	59
Tabulka 13 - Vstupní data pro statistickou verifikaci H2	61
Tabulka 14 - Regresní analýza pro statistickou verifikaci H2	62
Tabulka 15 - Dvouvýběrový F-test pro rozptyl pro statistickou verifikaci H2.....	63
Tabulka 16 - Dvouvýběrový t-test s rovností rozptylů pro statistickou verifikaci H2.....	64
Tabulka 17 - Dvouvýběrový t-test s nerovností rozptylů pro statistickou verifikaci H2. 65	
Tabulka 18 - Vstupní data pro statistickou verifikaci H3	67
Tabulka 19 - Regresní analýza pro statistickou verifikaci H3	68
Tabulka 20 - Dvouvýběrový párový t-test na střední hodnotu pro statistickou verifikaci H3.....	69

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Poslání, cíle a hodnoty organizace Prostor plus o.p.s. (2019).....	18
Obrázek 2 - Schéma Q-třídění karet - kvazinormální distribuce (Chráška, 2007: 231) ..	39
Obrázek 3 - Arch pro záznam výsledků Q-třídění (Chráška, 2007: 232)	39
Obrázek 4 - Záznamový arch pro q-třídění (vlastní zpracování)	40

Seznam grafů

Graf 1 - Pořadí hodnot dle výsledků výzkumu DP	48
Graf 2 - Pořadí hodnotových orientací dle výzkumu DP.....	51

Přílohy

Příloha 1: Obsah balíčku q-metodologie

Q-metodologie

Hodnotový systém studentů oboru Resocializační pedagogika

Vážení studenti,

jmenuji se Olga Neumannová a jsem studentkou druhého ročníku oboru Resocializační pedagogika na Univerzitě Pardubice. V rámci mé diplomové práce se zabývám výzkumem hodnotového systému vysokoškolských studentů, konkrétně studentů oboru Resocializační pedagogiky. Vzhledem k této skutečnosti jsou možnosti mého výzkumného vzorku značně omezené, a proto bych Vás touto cestou ráda požádala o spolupráci a vyplnění této Q-metodologie. Informace jsou zcela anonymní a budou použity pouze pro účely zpracování diplomové práce.

Doporučení pro postup při zpracování Q-metodologie je následující:

1. V deskách jste obdrželi **velký záznamový arch** velikost A3 a sadu vystříhaných kartiček s 69 Q-typy.
2. Sestav se ji dle svého do pyramidy tak, aby rozložení odpovídalo tomu, jak vnímáte výroky jednotlivých Q-typů.
3. U každého Q-typu si vždy zodpovězte výrok ve formě „JE PRO MĚ DŮLEŽITÉ.....“ následně si odpovězte ANO HODNĚ x NE VŮBEC atd.
Např.: Je pro mě důležité *BÝT ZDRAVÍ* – ano, je to pro mě nejdůležitější, umístím do tabulky do sloupečku +4 nejvíce důležité.
4. V tabulce můžete s jednotlivými kartičkami manipulovat a přesouvat je dokud nebudete s rozložením dostatečně spokojeni.
5. V deskách je dále **malý záznamový arch** velikosti A4 s nadpisem ARCH K ZAPSÁNÍ VÝSLEDKŮ – do něj prosím v momentě kdy budete spokojeni, zapište své odpovědi pomocí **číselských výroků** na jednotlivých kartičkách.
6. Další příložený papír je seznam všech Q-typů – výroků, pro lepší orientaci.
7. Vyplněný malý záznamový arch prosím odevzdejte zpět.
8. Velké záznamové archa a kartičky s Q-typy pokud možno také vraťte zpět.

Předem děkuji za spolupráci.

Olga Neumannová

69 Q-typů:

1. Aby byl můj názor respektován ostatními
2. Aby byl ve světě mír
3. Aby lidé nelhali
4. Aby mou práci někdo ocenil
5. Aby nebyly války
6. Aby všichni měli stejná práva
7. Aktivně praktikovat nějaké náboženství
8. Budování kariéry
9. Být bohatý
10. Být finančně závislý sám na sobě
11. Být někým milován
12. Být odpovědný sám za sebe
13. Být posuzován zákazníky, ne nadřízeným
14. Být středem pozornosti
15. Být uznávaný okolím
16. Být vůdcem
17. Být za svou práci finančně ohodnocen
18. Být zdravý
19. Dělat věci pro ostatní lidi
20. Dosáhnout co nejvyššího vzdělání
21. Dostávat plat pravidelně
22. Chodit do školy
23. Chránit životní prostředí
24. Mít čas na své záliby
25. Mít hodně kamarádů
26. Mít jednou velký majetek
27. Mít možnost vzdělávat se
28. Mít nějaký majetek
29. Mít odpovídající platové ohodnocení
30. Mít pár opravdových přátel
31. Mít práci, která bude mít smysl
32. Mít práci, která mě bude bavit
33. Mít práci, která mě bude rozvíjet
34. Mít pravdu
35. Mít přehled o politické situaci
36. Mít rodinu
37. Mít v rodině dobré vztahy
38. Mít vlastní děti
39. Mít volební právo
40. Mít vysoký plat
41. Mít životního partnera
42. Mluvit pravdu
43. Moci se samostatně rozhodovat
44. Nebýt omezován v svých právech
45. Někoho milovat
46. Nemít zdravotní problémy
47. Neznečisťovat životní prostředí
48. Nežít v osamění
49. O někoho se starat
50. Patřit do party
51. Pečovat o přírodu
52. Politicky se angažovat
53. Pomáhat druhým lidem
54. Pomáhat slabším
55. Pracovat na vlastním sebe rozvoji
56. Pracovat v neziskovém sektoru
57. Prožít život s milovanou osobou
58. Přispívat k dosažení obecného blaha
59. Respektovat názory ostatních
60. Trávit volný čas jak chci
61. Učit se nové věci
62. V něco věřit
63. Věnovat se svým koníčkům
64. Vést vlastní firmu
65. Vyznávat nějaké náboženství
66. Zažít pravou lásku
67. Zdokonalovat se ve svých dovednostech
68. Žít v zemi, kde je mír
69. Žít zdravým životním stylem

Q-metodologie - Hodnotový systém studentů Resocializační pedagogiky ARCH K ZAPSÁNÍ VÝSLEDKŮ

	-4	-3	-2	-1	0	1	2	3	4
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									
11									
12									
13									
14									
15									
16									
17									
18									
19									
20									
21									
22									
23									
24									
25									
26									
27									
28									
29									
30									
31									
32									
33									
34									
35									
36									
37									
38									
39									
40									
41									
42									
43									
44									
45									
46									
47									
48									
49									
50									
51									
52									
53									
54									
55									
56									
57									
58									
59									

nejméně důležité

nejvíce důležité

Příloha 2: Tabulka rozřazení výroků ke konkrétním hodnotám

hodnota	výrok	č.	hodnota	výrok	č.
Zdraví	Být zdraví	18	Rozvoj vlastní osobnosti	Učit se nové věci	61
	Žít zdravým životním stylem	69		Zdokonalovat se ve svých dovednostech	67
	Nemít zdravotní problémy	46		Pracovat na vlastním sebe rozvoji	55
Mír	Žít v zemi, kde je mír	68	Úspěšnost v zaměstnání	Budování kariéry	8
	Aby byl ve světě mír	2		Aby mou práci někdo ocenil	4
	Aby nebyly války	5		Mít odpovídající platové ohodnocení	29
Láska	Někoho milovat	45	Vzdělání	Dosáhnout co nejvyššího vzdělání	20
	Být někým milován	11		Chodit do školy	22
	Zažít pravou lásku	66		Mít možnost vzdělávat se	27
Životní partner	Nežít v osamění	48	Být užitečný druhým	O někoho se starat	49
	Mít životního partnera	41		Pomáhat druhým lidem	53
	Prožít život s milovanou osobou	57		Pomáhat slabším	54
Životní prostředí	Neznečišťovat životní prostředí	47	Koničky a zájmy	Trávit volný čas jak chci	60
	Pečovat o přírodu	51		Věnovat se svým koníčkům	63
	Chránit životní prostředí	23		Mít čas na své záliby	24
Přátelství	Mít hodně kamarádů	25	Majetek	Být bohatý	9
	Mít pár opravdových přátel	30		Mít nějaký majetek	28
	Patřit do party	50		Mít jednu velký majetek	26
Rodina a děti	Mít rodinu	36	Společenská prestiž	Být středem pozornosti	14
	Mít vlastní děti	37		Být uznávaný okolím	15
	Mít v rodině dobré vztahy	38		Být vůdcem	16
Svoboda	Nebýt omezován v mých právech	44	Soukromé podnikání	Vést vlastní firmu	64
	Být odpovědný sám za sebe	12		Být posuzován zákazníky, ne nadřízeným	13
	Moci se samostatně rozhodovat	43		Být finančně závislý sám na sobě	10
Pravda a poznání	Mluvit pravdu	42	Veřejně prospěšná činnost	Dělat věci pro ostatní lidi	19
	Mít pravdu	34		Pracovat v neziskovém sektoru	56
	Aby lidé nelhali	3		Přispívat k dosažení obecného blaha	58
Zajímavá práce	Mít práci, která mě bude bavit	32	Politická angažovanost	Mít přehled o politické situaci	35
	Mít práci, která bude mít smysl	31		Mít volební právo	39
	Mít práci, která mě bude rozvíjet	33		Politicky se angažovat	52
Demokracie	Respektovat názory ostatních	59	Bůh	Aktivně praktikovat nějaké náboženství	7
	Aby byl můj názor respektován ostatními	1		Vyznávat nějaké náboženství	65
	Aby všichni měli stejná práva	6		V něco věřit	62
Plat	Mít vysoký plat	40			
	Dostávat plat pravidelně	21			
	Být za svou práci finančně ohodnocen	17			

